

Haber Toplama ve Yazma Teknikleri

Dr. Öğr. Üyesi Yıldız Derya Birincioğlu

Haberin Nitelikleri

- ❖ Doğruluk
- ❖ Gerçeklik
- ❖ Nesnellik
- ❖ Anlamlılık
  - ❖ Açıklık
  - ❖ Sadelik
  - ❖ Anlaşılrlık

- ❖ Kesinlik
- ❖ Hızlılık
- ❖ Tutarlılık
- ❖ İnanılrlık

1.Doğruluk

- ▶ Haberin doğru olması haberde verilen bilgilerin doğru olması anlamına gelir. Yani yalan ya da yanlış bilgi haberde yer almamalıdır.
- ▶ Yalan yanlış kulaktan dolma bilgilerle yazılan haber, gerçekten farklı anlamlara yol açar.
- ▶ Habercinin temel amacı, haberde doğru bilgileri vermektir.
- ▶ Gerçeği araştırırken ortaya çıkardığı bilginin doğru olup olmadığını araştırmalıdır. Gerçekleşmemiş, dedikodu niteliğindeki bilgilere haberde yer verilmemelidir.
- ▶ Habere konu olan olay, durum ya da kişiye ait bilgi, en az iki kaynaktan doğrulatılmalıdır.
- ▶ Kuşkulu görülen veriler mutlaka araştırılarak teyit edildikten sonra verilmelidir.
- ▶ Doğruluk, gösteriş ve abartıdan çok, basit ve açık bir anlatımı zorunlu kılar.

Haberin Nitelikleri

1.Doğruluk

- ▶ Basın ahlak yasalarında yoğun olarak ele alınan kavram, haberlerin doğru yani gerçek olması ve dürüst biçimde hazırlanarak yayımlanmasıdır.
- ▶ Dürüstlüğün işlevi, güveni sağlamaktır.
- ▶ Doğruluk birkaç basit uygulama sonucu ortaya çıkar.
- ▶ İçinden önemli ve etkinliği olan gerçeklerin çıkarıldığı hiçbir anlatım doğru değildir.
- ▶ Okuyucuyu bilerek veya bilmeyerek yanlış yönlendiren ya da aldatan hiçbir anlatım doğru olamaz.
- ▶ Bu durumda doğruluk, okuyucuya karşı dürüst olmayı gerekli kılar.

Haberin Nitelikleri

2.Gerçeklik

- ▶ Habere konu olan bilgilerin gerçeğe uygun olması gerekir. Bu noktada dilin durağan, ancak gerçekliğin bir süreç olduğu unutulmamalıdır.
- ▶ Gerçeklik, olayın varlığının gerçek olması anlamına gelir.
- ▶ Haberi aktaranın amacı gerçeği ortaya çıkarmak olmalıdır. Bu yüzden haberciye “gerçek avcısı” da denir.

Haberin Nitelikleri

3.Nesnellik

- ▶ Haber, gerçeğe sadık kalmalıdır.
- ▶ Olayın, durumun, kişilerin aktardıklarının çerçevesini ortaya koymalıdır. Bu açıdan nesnellik gerçeğin doğru yazılması ve aktarılan olay dokusunun doğru olmasıdır.
- ▶ İzleyiciyi veya okuyucuyu ilgilendiren, habercinin kişisel görüşü değil; olayın ya da durumun kendisidir.
- ▶ Haberci, haberinde duygularını, kişisel düşüncelerini öne çıkarmamalıdır.
- ▶ Haberde nesnelliğin sağlanması için, olay ya da durumla ilgili tarafların görüşlerine yer verilmelidir.

Haberin Nitelikleri

3.Nesnellik

- ▶ Nesnellik, habercinin haber kaynağına, olaya ya da duruma mesafeli yaklaşmasıyla sağlanır.
- ▶ Haberci, haberin içinde rol almamalıdır, haberin parçası haline gelmemelidir.
- ▶ Haberde kullanılan dil, kurgulanan görüntü haberinin süresi, haberin bülten içindeki sırası ya da yayımlandığı sayfa, o haberden önceki ve sonraki haberle bağdaşıp bağdaşmadığı da nesnelliği bozabilir.
- ▶ Muhabir haber yazarken, kendi değer yargılarını yansıtmamalı, “iyi, kötü” şeklinde ifadeler kullanmamalıdır.
- ▶ Haberde bireysel görüşlere, yanlı yaklaşım ve yargılara yer yoktur.
- ▶ Nesnel haber vermenin en belirgin koşulu, haberler ile fikirlere dayalı yorumlar arasında denge sağlamaktır.

Haberin Nitelikleri

Haberde Taraf Dengesi

- ▶ Haberde denge kuralı da nesnelliğin özünü oluşturmaktadır.
- ▶ Bir iddia ve görüş üzerine kurulan haberlerde temel kural, karşıt görüşlerin de bulunduğuudur.
- ▶ Böyle durumlarda haberi yazan mutlaka iddiaya hedef olan ya da olanların da savunmasını yansıtmalıdır.
- ▶ Karmaşık durumlarda çeşitli bakış açıları bulunabilir.
- ▶ Dengeyi belli bir taraftan yana kaçırmamak koşuluyla üçüncü, dördüncü görüşlere de yer verilmelidir.

Haberin Nitelikleri

Gazeteci nesnel haber vermek için Őu koŐulları yerine getirmekle yŐkŐmlŐ olmalıdır:

- ▶ İhtilaflı konularda bŐtŐn tarafların gŐrŐŐlerine yer vermelidir.
- ▶ Gerçek olduğu ��ne sŐrŐlen konulardaki aÇıklamalar dikkate alınmalıdır.
- ▶ Kendi bakış aŐısını yansıtmadığını ifade etmek iÇin, haber kaynağının s��ylemlerini doğrudan ve tırnak iÇinde kullanmalıdır.
- ▶ Haberde elden geldiğince somut gerŐeĐe yer verilmelidir.

Haberin Nitelikleri

- ▶ Olayla ilgili verileri toplarken, bunları haber olarak düzenlerken ve yayına verirken kesinlik ve doğruluk ilkelerine uymak.
- ▶ Haberde içerikten ayrılmamak koşuluyla ana hatları aynen aktarmak.
- ▶ Olayın farklı yönlerini işlerken yansız ve dengeli olmak.
- ▶ Haberle yorumu birbirinden ayırmak ve verileri buna göre değerlendirmek.
- ▶ Haberi yazanın, kendi görüşünü, yorumunu ve tutumunu içeriğe yansıtmamak.
- ▶ Haberi düzenlerken, hınç alma duygularından, yanlı ve aykırı tutumlardan uzak durmak.

Gazeteci
haberini
hazırlarken
nesnel
olmak için
hangi
ölçütlere
dikkat
etmelidir?

4.Anlamlılık

Açıklık

- ▶ Metnin anlamının kolay ve anlaşılır olması demektir. İfadeler kesin ve net olmalıdır.
- ▶ Yalın ifadeler kullanılmalıdır.
- ▶ Eğer yazdığınız bir cümleden, herkes aynı anlamı çıkarmıyorsa, metin açık değildir.
- ▶ Cümleler fazla uzun olmamalı, devrik cümle kullanılmamalıdır.
- ▶ Noktalama işaretlerinin doğru yerde kullanılması açıklık ve anlaşılabilirliği sağlamak açısından çok önemlidir.

Haberin Nitelikleri

4.Anlamlılık

Sadelik

- ▶ Eğer okuyucu “Acaba ne anlatıyor? Ne demek istedi?” gibi yazılan cümlelere takılıp kalıyorsa, haberden ilgisini keser.
- ▶ Haberi hemen algılayabilmesi için sadelik çok önemlidir.
- ▶ Cümlelerde süsten, gösterişten uzak durulmalı; metin ayrıntıya boğulmamalıdır.
- ▶ Bu nedenle sözcükleri özenle seçip, belli bir mantık çerçevesinde sıralamak önemlidir.

Haberin Nitelikleri

Haberin Nitelikleri

4.Anlamlılık

Anlaşılırlık

- ▶ Halkın fazla kullanmadığı sözcükler seçilmemelidir.
- ▶ Özellikle de halkın eğitim seviyesi de dikkate alınarak, anlaşılması kolay ifadeler kullanılmalıdır.

5.Kesinlik

- ▶ Haberde yer alan verilerin doğruluğunun tartışılmaz olması ve kuşkuya yer vermemesi anlamına gelir.
- ▶ Haberin inandırıcılığı açısından kesinlik çok önemlidir.
- ▶ Kesinlik haberin etkinliğini sağlamak açısından da önemlidir.
- ▶ Şüpheye ve duraksamaya yer vermemek anlamına da gelir.

Haberin Nitelikleri

6. Hızlılık

- ▶ Habercilikte geçerli olan “Haberi doğru al, öncelikle ver” ilkesidir.
- ▶ Çok sayıda yazılı ve görsel medya organının bulunduğu günümüzde, hızlılık ilkesinin ne derece önemli olduğu ortadadır.
- ▶ İnternet haberciliği ve diğer teknolojik gelişmeler bu yarışta daha da hızlandırmıştır.

Haberin Nitelikleri

Haberin Nitelikleri

7. Tutarlılık

- ▶ Metni oluşturan verilerin mantıklı bir bütün oluşturmaları gerekir.
- ▶ Cümlelerin birbiriyle çelişmemesi için birbiriyle bağlantılı olması ve belirli bir anlam bütünlüğü içermesi gerekir.
- ▶ Bunun için cümleler dilbilgisi kuralları açısından uygun olmalıdır.
- ▶ Ancak habere konu olan olay ya da durumun kendisi tutarlılık içermiyorsa, doğal olarak bu durum haber metnine de yansır.

8. İnanılrlık

- Haberde inanılrlığı, bilginin bir kaynağa dayanmasını gerektirir.
- Kaynağın statüsü, unvanı vb. inanılrlığı desteklemektedir.

İnanılrlığı sağlayan iki unsur vardır:

Uzmanlık

- Kaynağın konuyla ilgili yetkinliği, bilgisinin yeterli olup olmaması anlamına gelir. Eğer kaynak gerçekten konunun uzmanıysa, okuyucuya ve izleyiciye aktarılan bilgi daha çabuk kabul görmektedir.
- Cümlelerin içeriği kaynağa bağlı olarak farklı algılanır.

Haberin Nitelikleri

8. İnanlırlık

Güvenilirlik

- ▶ Okuyucu veya izleyicinin, kaynağın, mesajını kişisel bir çıkar amacıyla söylemediğini kabul etmesi önemlidir.
- ▶ Bunun dışında güvenilirliğin diğer bir boyutu da kaynağın, daha önce kamuoyunu yanlış yönlendirecek bilgiler verip vermemesidir.
- ▶ Bu da o kaynağın, diğer haberlerde de inanlırlığını ve güvenilirliğini zedeleyen faktörlerden biridir.

Haberin Nitelikleri

Haber Nasıl Olmalıdır?

- ▶ Açık anlaşılır bir üslup ve dilde olmalıdır.
- ▶ Sade ve yalın bir teknikle yazılmalıdır.
- ▶ Doğru bilgilere dayanmalıdır.
- ▶ Kesin ifadeler içermemelidir.
- ▶ Habercilik kurallarına uygun olmalıdır.

Olayın Haber Olma Ölçütleri

- ▶ **Sıklık derecesi:** Gün boyu sürmesi ya da kısa süreli olması haber değerini değiştirir.
- ▶ **Yoğunluk değeri:** Daha büyük, daha iyi, daha dramatik gibi karşılaştırmalarla haber kurgulanır.
- ▶ **Açıklık:** Olayın kolay anlaşılır olması, haber değerini artırır. Terminolojik kavramlar yerine basit kelimeler tercih edilmelidir.
- ▶ **Anlamlılık:** Olay kültürel yakınlık ve ilgililik barındırıyorsa haber olma ihtimali yüksektir (Yaşadığı kentle ilgili haberin yapılması).

Olayın Haber Olma Ölçütleri

- ▶ **Uyumluluk:** Olayın yayın organlarının istek ve beklentilerine uygunsa haber alma olasılığı fazladır.
- ▶ **Beklenmediklik:** Anında meydana gelen tahmin edilemeyen olaylar haber olarak sunulur.
- ▶ **Devamlılık:** Meydana gelen olayla ilgili gelişmeler ve aşamaların haber haline getirilme olasılığı yüksektir.
- ▶ **Çeşitleme:** Olayların yayın organında sunumunda siyasi, ekonomi, spor, adliye gibi haberler bir çeşitleme yaparak sunulmalıdır.

Haberde Üslup

- ▶ Haberde üslup denilince akla, habercilikte kullanılan temel ilkeler bu ilkelerin birlikte bulunması ve kullanımını gelir.
- ▶ Genelde, sadelik, kesinlik, canlılık, doğrudan doğruya oluş, konu üzerinde durma, orijinallik, açıklık, özü verme ve doğruluk haberin üslubunda yer alırlar.
- ▶ Doğal olarak, yukarıda sayılan niteliklerin hiçbiri kesinlikle ifade edilemezler.
- ▶ Haber üslubu, dilin iyi bir şekilde kullanımını zorunlu kılmaktadır.
- ▶ Aynı zamanda, haberde doğrudan ve özü verecek bir ifade gerekmektedir.
- ▶ Haber yazımında türkçe dil bilgisi kuralları iyi bir şekilde bilinmelidir. Seçilen kelimelerin diziminde de, dilbilgisi kuralları iyi uygulanmalıdır.

Haber Yazma Temel Kuralları

Kronolojik Dizi Tekniği

- Bu teknikte amaç, tarihsel bir sıralama yapmak ve olayları oluş sırasına göre yazmaktır.
- Çok olaylı haberde olaylar gelişim sırasına göre sıralanır (zaman sırası)
- Olaylar neden-sonuç ilişkisi içinde tarih sırasına göre belirlenir.
- Yangın, deprem, tören ve benzeri olayların haber yazımında bu teknik kullanılabilir.

Haber Yazma Temel Kuralları

Kronolojik Dizi Tekniği

Sındırgı'ya bağlı Bulak köyünde sünnet düğünü için gelenlerin gezmek amacıyla bindikleri sal devrildi. Kazada yedisi ilkokul öğrencisi on kişi boğularak öldü.

Olay dün Bulak köyüne 1.5 km uzaklıktaki Karagöl'de meydana geldi. Ali Çanak adlı orman muhafaza memurunun sünnet düğünü için köye davet ettiği akrabalarının ve bir iş arkadaşının ölümüyle sonuçlanan kaza şöyle gelişti:

Ali Çanak, yedi yaşındaki oğlunun töreni için Bigadiç'e bağlı Kayalidere köyündeki akrabalarını törene davet etti. Yirmi altı yaşındaki Çanak'ın kayınbiraderi İbrahim Tosun, yanına yedisi ilkokul öğrencisi olan kardeş çocuklarını alarak sabahın erken saatlerinde Bulak köyüne geldi. Köydeki orman lojmanlarında bir süre eğlenen akrabalar, daha sonra topluca orman yangın gözetleme memuru Halil Tanrıkulu ile birlikte yağmur sularıyla oluşan göletin yanına geldiler.

Burada çocukların ıslarıyla dört metre uzunluğundaki sala Halil Tanrıkulu (31), Meryam Çanak (8), Nurcan Tosun (17), Ayşe Tosun (8), Hülya Avcı (9), İbrahim Tosun (26), Turgut Kan (7), Süleyman Binay (10), Çiğdem Kök (10) ve Atila Karataş (10) birlikte bindiler.

Haber Yazma Temel Kuralları

Salda panik (ara başlık)

Yavaş yavaş göletin ortasına doğru ilerleme başlayan salın su aldığını gören çocuklar paniğe kapıldılar. Panik sırasında çocuklar bir tarafa doluşunca sal da alabora oldu.

Sala sığamadığı için binemeyen Ali Çanak gördüğü manzarayı şöyle anlattı: «Sal devrilince, çocuklar İbrahim ve Halil'e sarılmaya çalıştılar. Çocukların çırpınışları, İbrahim ve Halil'in çabaları gittikçe zayıfladı. Kısa süre sonra suyun içinde kayboldular.»

Çevreden yetişenler ancak cesetleri toplayabildiler (ara başlık)

Yardım isteyen sesler üzerine çevreden yetişen köylüler gölete ulaştıklarında yedisi çocuk on kişinin cesetini gölet içinden büyük acıyla topladılar.

Yetkililer, sandal biçimindeki salın üç kişiyi bile taşıyamayacak bir yapıya sahip olduğunu belirterek «Böyle bir sala on kişi nasıl sığıldılar, nasıl cesaret ettiler anlamak mümkün değil» şeklinde konuştular.

Sındırgı ve köylerini mateme boğan olayda hayatını kaybedenler Devletlibaba köyünde defnedildi.

İntihar Haberciliğinde Hangi Teknik ve Dil Kullanılsın?

- ▶ İntihar haberleri telkin edici değere sahip olduğu için yayılma ihtimali bulunmaktadır.
- ▶ İntihar haberlerinin veriliş biçimleri intihar davranışlarını tetikleyebilir, örnek alınabilir ve dürtüleri harekete geçirebilir.
- ▶ haber sunumu kişileri cesaretlendiren söylemleri yıkmalıdır.
- ▶ İntiharın kompleks bir davranış olduğu düşünülüğünde tek bir neden ile haber dilinin oluşturulması (ekonomi vs.) yanlış, sıradan ve suiistimal edilen bir habercilik anlayışının oluşmasına neden olacak ve etik sorunlar yaratacaktır.
- ▶ Habercilik anlayışındaki denge prensibinden yola çıkarak bütün ayrıntılara yer vermeden gerekli bilgilerin aktarıldığı bir haber dili etik problemleri minimumda tutulmasını sağlamaktadır.
- ▶ Tık haberciliğinin artış göstermesi, reyting ve tiraj arayışı toplum sağlığının göz ardı edilerek özdenetim mekanizmasının sınırlı kullanılmasına neden olmakta ve etik sorunların yaşanmasına neden olmaktadır.

İntihar Haberciliğinde Hangi Teknik ve Dil Kullanılsın?

- ▶ Haberde kullanılan dil eylemi kutsayan ve yücelten bir dil olmamalıdır. Saldırgan ve aşağılayıcı ifadelere yer verilmemelidir.
- ▶ Eylem çözüm olarak onaylanmamalı, intihar davranışı olumlu gösterilmemeli,
- ▶ “Başarısız intihar girişimi” gibi ifadeler kullanılmamalı,
- ▶ Normalleştirilmemeli, bağlam dışı kullanılmamalı ve toplumsal duyarsızlaşmaya hizmet etmemelidir.
- ▶ İntihar eylemini özendirici ve öğretici enformasyon içermemelidir.
- ▶ İntihara ilişkin fotoğraf, görsel malzeme ve intihar mesajı kullanılmamalıdır.
- ▶ Sansasyonel ve büyük başlık atımlarından kaçınılarak somut kısa bilgi vermeyi içermelidir.

Haber Kurgusunda Anlatısal Stratejiler

Nedensellik Stratejisi

- ▶ Aktarmalar ve tırnak işaretleri kullanılarak okuyucuya/izleyiciye söylenenlerin, yayın kuruluşunun ya da gazetecinin değil, bizzat haber kaynağının sözü olduğunun hissettirilmesidir.
- ▶ Bu kullanımların amacı okuyucu/izleyici gözünde güvenilirlik kazanmaktır.
- ▶ Sıradan insanlar ve marjinal gruplar söylemlerin öznelliği ile özdeşleştirilmekte ve böylelikle de haber nesnelliğini kaybettiği için güvenilmezlik taşımaktadır.

Haber Kurgusunda Anlatısal Stratejiler

Kişiselleştirme

- ▶ Habere konu olan olaylar sadece belirli bireylerin eylemleri olarak sunulmaktadır.
- ▶ Bireyleri tek başına kurumlar ya da yapılardan bağımsız tanımlamak daha kolay bir süreçtir.
- ▶ Haber yapılandırılırken başvurulan kişiselleştirme sonucunda olaylar giderek sembol kişilerin eylemleriyle açıklanır hale gelmektedir.
- ▶ Bu sembolleştirilen kişiler ile tartışmalı konuların ardında yatan toplumsal ve ekonomik engeller sorgulanmaz.

Haber Kurgusunda Anlatısal Stratejiler

Parçalama

- ▶ Bu stratejide kamusal bilgi parçalanarak sunulur.
- ▶ Haberin ekonomik, kültürel ve magazinsel değerleri kategorize edilir.
- ▶ Haberin parçalı sunumu okuyucunun/izleyicinin yaşadığı dünya ile ilgili olguları anlamlı ve bütünlüklü bir bakışla yorumlayamamasına neden olur.

Haber Yazma Temel Kuralları

Konuşma Biçimi Tekniği

- Edebi kaygılar ve farklı üsluplar geliştirerek belli bir haber yazma tekniğinin kullanılmadığı yöntemdir.
- Haberin anlaşılır olması kaydıyla belli kurallara bağlı kalınmadan yazılması esastır.
- Tv haberciliğinde, haftasonu eklerinde, dergilerde ve gezi yazılarında kullanılan bir tekniktir.
- Konuşma dilindeki gibi basit ve kısa cümlelerle yapılan bu anlatımda edilgen cümleler kullanılmaktadır.
- Bağlaç kullanımını ve dolaylı anlatım yaygındır.
- Kelime zenginliği yerine, daha az kelimeyle daha çok bilgi aktarılmaya çalışılır.
- Açıklamalara ve geçmiş hakkındaki bilgilere yer verilmeyebilir.

Haber Yazma Temel Kuralları

Konuşma Biçimi Tekniği

- ▶ İtalyan Hava Yolları'na ait içinde 250 yolcu bulunan bir uçak (**Ne?**), Roma Hong Kong seferini yaparken (**Ne zaman?**) bomba ihbarı üzerine (**Neden?**) İstanbul Atatürk Havalimanı'na (**Nereye?**) zorunlu iniş yaptı (**Nasıl?**). MD-11 tipi uçak (**Ne?**), Roma'dan havalandıktan sonra Roma Emniyet Müdürlüğü'ne yapılan bomba ihbarı üzerine (**Neden?**) Türk hava sahasında Siirt üzerindeyken İstanbul'a (**Nereye?**) dönüş yaptı. Uçaktaki yolcular indirildikten sonra yapılan aramada herhangi bir patlayıcı maddeye rastlanmadığı bildirildi.
- ▶ Hollanda'nın başkenti Amsterdam'da (**Nerede?**) İsrail Havayollarına ait bir uçağın (**Ne?**) blok apartmanlara çarpması sonucu (**Nasıl?**) ölenlerin sayısı 120 olarak belirlendi. Uçağın çarpmasıyla çöken apartmanların enkazından 50 ceset çıkarıldığı, unlardan ancak 9'unun kimliğinin belirlenebildiği bildirildi. Kimliği belirlenenler arasında Türk bulunmuyor.

Haber Yazma Temel Kuralları

► *Ona aşkın değil, sanatın şehri deyin*

Aşk filmlerinin romantik mekânı Paris, âşıkların olduğu kadar sanat tutkunlarının da vazgeçilmezi. Paris'i tek bir cümleyle tanımlamanız istense nasıl bir tanım yapardınız? Pek çok kişinin aşkın şehri dediğini duyar gibi oluyorum. Ben herkesin aksine o'nu aşkın değil sanatın şehri olarak tanımlıyorum.

Nedense en güzel aşklar hep Paris'te yaşanır. Dünyanın en uzun ve ihtişamlı yapılarından Eyfel Kulesi ise filmlerde kullanılan aşk arka plan öğesidir. Herkes Paris'in sanatın ve sanatçıların özellikle ressamların şehri olduğunu da bilir. Ancak aşkla sanat arasındaki bağlantı henüz kurulmuş gibi gözüküyor. Oysa Paris'te yaşanan aşkların ya da onun aşkların şehri olmasının temelinde şehrin estetik unsurları yatıyor.

Haber Yazma Temel Kuralları

► Monmarte'de ressamalar sokağı

Paris'in merkezinde Mercury Oteli'nden çıkış ile başlayan yolculuğum Eyfel Kulesi'ni ziyaret, görkemli Notre Dame de Sion Katedrali, önünde binlerce fotoğraf çektilirip bir türlü tab ettirme fırsatı bulamadığım Louvre Müzesi Sein Nehri kenarı yürüyüşü de aklımıza gelebilecek mükemmel tarihi yerlerin ziyaretiyle geçti. Aklımdan çıkaramadığım tek yer ise gerçekten sokaklarında yürürken kendinizi bir masalın içinde hissedeceğiniz Monmarte oldu. Ben Monmarte ye gece gitme fırsatı buldum ve en iyisini de yaptığımı da düşünüyorum. Buz gibi bir kasım akşamında iliklerime işleyen bir soğukta teleferiği benzeyen bir araçla gittim bu etkileyici semte. Zaten başkada şansınız yok. Eğer bu tür araçtan korkuyorsanız her şeye rağmen bu heyecan göze almaya değer. Teleferikten indikten sonra ressamalar sokağında kısa bir tur atın. Sonra şehrin tam tepesindeki ünlü katedralinin loş ışıkla aydınlatılmış görüntüsü eşliğinde parlak ışıklar altında Paris'i seyredin. Monmarte'deki küçük kafelerin hepsi aile sıcaklığında. İçeride herkes birbirini tanıyor, gözümüzün içine bakarak şarkı söyleniyor.

Tüm şehri ayaklarınızın altına alan bir manzara, ressamalar sokağı ve sözlerini tam olarak anlamamama rağmen inanılmaz güzel Fransız şarkılarının söylendiği o küçük restorani hayatım boyunca unutacağımı sanmıyorum.

Dilek Taş, Milliyet

Haber Yazma Temel Kuralları

Başlık: Tatilde tüp bebek sahibi olmak için uğraşıyorlar.

Giriş (flaş): Yaz aylarında milyonlarca çift çocuklarıyla tatile çıkmaya hazırlanırken, bazı çiftler ise denkleştirdikleri paralarıyla bebek sahibi olabilmek için uğraşıyor. Haziran ayıyla birlikte tüp bebek merkezlerine başvuru sayısı yüzde 60'ların üzerine çıkıyor.

Haber gövdesi:

Milyonlarca çift, çocuklarıyla memleket ziyaretleri ve yaz tatili hazırlığı yaparken, bazı çiftler denkleştirdikleri paralarıyla bebek sahibi olmaya çalışıyor. Tedavinin 1 ay gibi bir zaman gerektirmesi sebebiyle de özellikle çalışan aileler yaz aylarını tercih ediyor. Haziran ayından itibaren tüp bebek merkezlerine başvuran ailelerin sayısı yüzde 60'ların üzerine çıkıyor. Ayrıca, bu aylarda Rusya, Almanya ve Hollanda başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesinden hastalar da Türkiye'ye gelerek tedavi oluyor. Uzmanlar bu noktada; "Kısırlık tedavisi sürecinde yaşayacağınız bazı maddî sıkıntılar, duygusal iniş çıkışlarla kendinizi ve evliliğinizi riske sokmayın." önerisinde bulunuyor.

Tedavi sürecinde çiftlere öncelikle sabır ve uyum öneren Bahçeci Kliniği ve Alman Hastanesi Tüp Bebek Merkezi Direktörü Prof. Dr. Mustafa Bahçeci, tıptaki son gelişmelerin birçok çifte anne baba olma mutluluğu yasattığını ve ileri yaşta olanların, yıllar önce 'baba olamazsın' denilen erkeklerin, genetik hastalığı olan çiftlerin bugün çocuk sahibi olabildiğini belirtiyor.

Haber Yazma Temel Kuralları

Dörtgen ya da Kare (Kutu) Tekniği

- Haberi oluşturan verilerin tümü aynı önemdeyse bu teknik kullanılır.
- Dörtgen tekniğinde haberin üst üste dörtgen bloklar şeklinde inşa edildiği düşünölmelidir.
- Az ve öz bilgi içeren haber girişinden sonra haberin ayrıntıları önemi azalan sıra halinde benzer şekilde haber gövdesini oluşturur.
- Konu her paragrafta eşit değerde açıklayıcı nitelik taşımalıdır.
- Haberin gövdesinde olayın geçmişine dair bilgi ve fikirler yer almalıdır.
- Olayın her biri, ayrı paragrafta anlatılır (Neden sorusu üzerinden durulur)
- Yorumlayıcı haberler için geliştirilen bir tekniktir.

Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinde Etken/Edilgen Cümle Kullanımları

Varolan Kullanım	Önerilen Kullanım
Eşi tarafından dövüldü	Eşini dövdü
Eşi tarafından sokağa atıldı	Eşini sokağa attı
Kıskançlık kavgası cinayetle sona erdi	Eşini öldürdü ve karısını bıçakladı

Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinde Kullanılması Gereken Haber Dili

- ▶ Şiddeti gerçekleştiren erkeğin yaptığı eylemin sorumluluğunu üstlenmeyecek bir ruh hali içinde olduğunu ima eden tanımlamalar kullanılmamalıdır.
  - ▶ Çılgın koca/baba
  - ▶ İşsiz koca/baba
  - ▶ Bunalıma giren koca/baba
  - ▶ Eşiyle sürekli kavga eden koca
  - ▶ Sakin biri olan koca/baba
  - ▶ Öfkeli ağabey

Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinde Kullanılması Gereken Haber Dili

- ▶ Şiddeti gerçekleştiren erkeğin yaptığı eylemin sorumluluğunu üstlenmeyecek bir ruh hali içinde olduğunu ima eden tanımlamalar kullanılmamalıdır.
  - ▶ Çılgın koca/baba
  - ▶ İşsiz koca/baba
  - ▶ Bunalıma giren koca/baba
  - ▶ Eşiyle sürekli kavga eden koca
  - ▶ Sakin biri olan koca/baba
  - ▶ Öfkeli ağabey

Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinde Kullanılması Gereken Haber Dili

- ▶ Şiddeti gerçekleştiren erkeği belirsiz «anonim» hale getiren ifadeler kullanılmamalıdır.
  - ▶ Aile meclisi
  - ▶ Mahallenin dedikodusu
  - ▶ Akrabaların baskısı

Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinde Kullanılması Gereken Haber Dili

- ▶ Şiddete maruz kalan kadın kendi yaptığı bir eylem ya hareket ile toplumsal konumu bitıştırilmemelidir.
  - ▶ Evini terk eden anne
  - ▶ Evli abla
  - ▶ Kötü yola düşen kız kardeş
  - ▶ Gönlünü kaptıran abla
  - ▶ Evden kaçan eş

Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinde Kullanılması Gereken Haber Dili

- Şiddet olaylarının çerçevesi ağırlıklı olarak olayın failinin açıklamaları ile hazırlanmaktadır. Ancak bu haber dili şiddeti normalleştiren bir sürece katkı sağlar. Bu sebeple haber çerçevesi şiddeti normalleştirmemelidir.

Kullanılan İfadeler	Önerilen İfadeler
Namus cinayeti	Namus adına cinayet, namus bahaneli cinayet
Aile meclisi	Aile üyeleri, aile fertleri
Töre infazı	Töre adına cinayet
İnfaz	Cinayet, katliam
Namus/töre kurbanı	Namus/töre bahanesiyle öldürülen
Namusun temizlenmesi	Namusun sözde korunması
Dayak yemek	Dövdü, yumruk attı, tokat attı

Uygulama alışması

Erkeğin resmi nikahlı eşine tecavüz etmesi, kadının tecavüzden kurtulmak için adamı makasla yaralaması ve kadının kocayı polise şikayet etmesi.

- ▶ **Erkek:** 38 yaşında bar işletmecisi, Ahmet Nurgül
- ▶ **Kadın:** 28 yaşında, evlenmeden önce gece kulüplerinde şarkıcılık yapmış, řu an ev hanımı, evliliğinden 3 yaşında bir oğlu olan Ayşe Nurgül.
- ▶ **Yer:** İzmir, Karşıyaka
- ▶ **Zaman:** Akşam
- ▶ **Ek bilgiler:** Kadına tecavüz edildiğinde çocuk evde değil, halasını ziyarete gitmiş. Kadın, kocasının tecavüzü ardından adamın elinden kurtulmak için bulduğu bir makasa adamı karnından yaralayıp ancak evden kaabilmiş. Adam hastanede tedavi ediliyor. Kadın emniyette tutuluyor. Komşulardan elde edilen bilgiye göre, son aylarda evden sık sık kavga, bağırma ve çığlık sesleri geliyor. Adamın arkadaşının verdiği bilgiye göre kocanın bar işletmeciliğinden doğan borçları çok artmış ve parasal sıkıntı yaşamaya başlamış son dört aydır. Kadın kendi ailesi ve kocasının ailesi tarafından istenmeyen evlat ilan edilmiş.

Haber Yazma Temel Kuralları

Düz Piramit Tekniği

- Bu yazım tekniğinde haber genellikle öyküleyici anlatımla başlar.
- Haberin bilgileri az önemliden çok önemliye doğru sıralanarak yazılır.
- Ayrıntılar son paragrafta ortaya çıkar.
- Sonuç metnin sonundadır.
- İlgi çeken magazin konuları, mizah, yenilik gibi renkli haberlerin yazımında kullanılır.
- Haberden bir şey çıkarılırsa bilgi kaybı olmaz.
- Haber okuduğunda okuyucuya hayal kurma fırsatı verilir.
- Bu teknik, gazete haberciliğinde ve dergi haberciliğinde kullanılır.

Haber Yazma Temel Kuralları

Başlık: “Gazinin protez bacağına haciz”

Spot: “Hakkari Çukurca'daki terör saldırısında sol bacağına kaybeden gaziye devlet işkencesi dedirten uygulama.”

Haber gövdesi:

Izmir'in Kiraz İlçesi'nde oturan Bülent Kocaoğlan'ın, vatani görevini yaptığı Hakkari Çukurca'daki karakol, 1996 yılının Temmuz ayında PKK'lı teröristlerin saldırısına uğradı. Saatler süren çatışmada 16 asker şehit oldu. Aralarında Bülent Kocaoğlan'ın da bulunduğu 21 asker ise yaralı kurtuldu. Ağır yaralanan Kocaoğlan, Hakkari ve Ankara GATA'da, uzun tedavi sürecinin ardından mucize eseri hayatta kaldı, ancak sol bacağı diz üstünden kaybetti.

Bir bacağına kaybetmesine rağmen hayata tutunan Bülent Kocaoğlan o dönemde takılan protez bacakla ayağa kalktı, devlet memuru olarak çalışmaya başladı, evlenip yuva kurdu. Bu evliliğinden dünyaya gelen 3 çocuğu ve eşiyle, kedisine yepyeni bir dünya yaratan Kocaoğlan, Çanakkale'deki görevinden emekli olduktan sonra ise, tekrar memleketi Kiraz'a yerleşti.

Haber Yazma Temel Kuralları

Kredi çekip protez taktırdı, SGK 7 aydır ödemedi (ara başlık)

PKK saldırısından kurtulduktan sonra 18 yıl boyunca devletin kendisine verdiği protez bacakları kullanan Bülent Kocaoğlan, torba yasada yer alan 'gaziler var olan protezlerin en gelişmişini kullanabilir' düzenlemesindeki haktan yararlanmak için müracaat etti. Ancak medikal firması, gazinin günlük yaşamında büyük kolaylıklar sağlayan, hareket edebilen ve düşmesini önleyen 135 bin lira değerindeki protez bacağı, devletin ödemeleri geciktirdiği gerekçesiyle, belli bir avans bedeli karşılığında geçen nisan ayında taktı. Bülent Kocaoğlan da SGK'nın ödeme yapacağına güvenip bankadan 50 bin lira kredi çekip, peşinat olarak medikal firmasına verdi.

Yeni protez bacağıyla adeta bir bacağının olmadığını unutan Bülent Kocaoğlan'ın sevinci çok uzun sürmedi. Kısa sürede ödeme yapılacağını sanan Bülent Kocaoğlan'a, beklediği ödeme bir türlü yapılmadı.

İzmir'deki SGK birimine başvurduğunda evrakın Ankara Maltepe'deki SGK bürosuna gönderildiği söylendi. Oraya ulaştığında ise evrakın henüz kendilerine gelmediğini bildirildi. Kurumun bölümleri arasında evrakı sürekli yer değiştiren Bülent Kocaoğlan'a, aradan geçen 7 ayda herhangi bir ödeme yapılmadı.

Bunun üzerine kredi borcunu ödeyemeyen Bülent Kocaoğlan'a bankadan haciz bildirim kağıtları gelmeye başladı.

Haber Fotoğrafçılığı

- ▶ Belgesel fotoğraf başlığı altında incelenen haber fotoğrafçılığı fotojournalizm olarak isimlendirilir.
- ▶ 1870 Danimarkalı Jacob Riis New York Tribune gazetesi için yaptığı araştırma haberinde göçmenlerin kötü yaşamını anlatan fotoğraf kullanımı ile fotojournalizmin önünü açar.
- ▶ Haber Fotoğrafının temelde üç özelliği bulunmalıdır.
  - ▶ Gösterme
  - ▶ İnanlırlık
  - ▶ Dikkat çekicilik
- ▶ Haber fotoğrafçılığında dış gerçeğin değiştirilmeden sunulması ilkesi benimsenir.

Haber Fotoğrafının İşlevi

Haber fotoğrafı aşağıdaki işlevlere sahiptir:

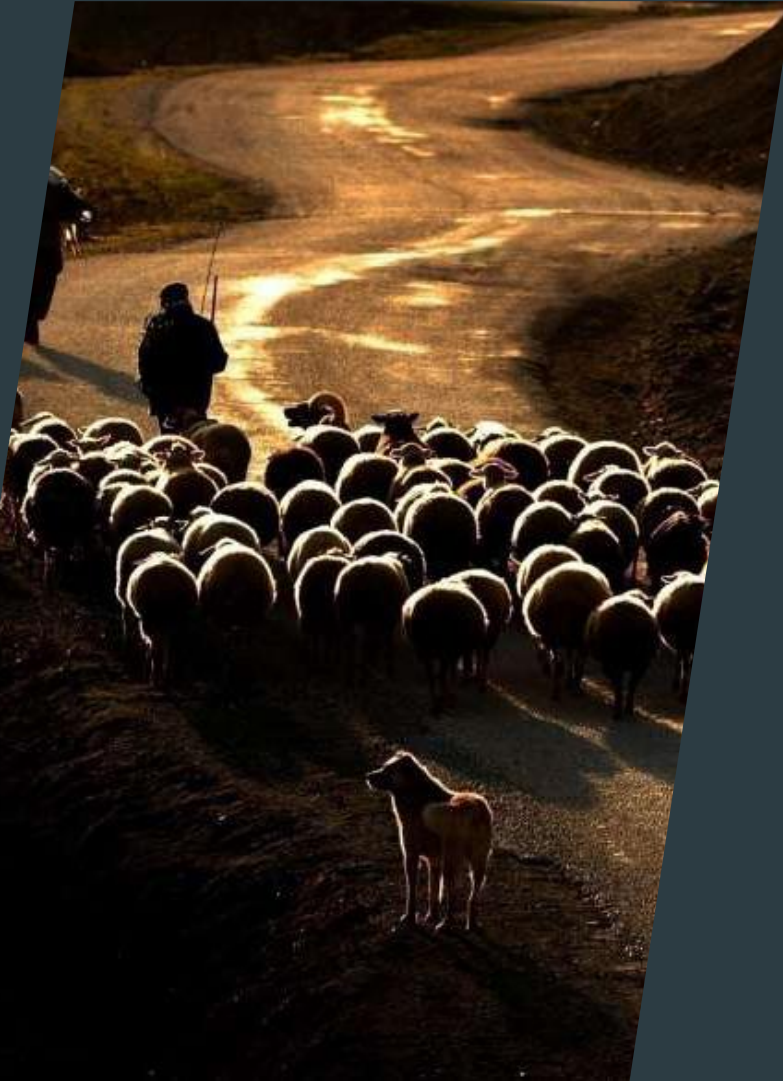
- Bildirmek
- Öğretmek
- Açıklamak
- Etkilemek
- Saklamak
- Tarihe tanıklık etmek

Haber Fotoğrafının Nitelikleri

- ▶ Haber fotoğrafında fotoğraf mesaj ve aktarılmak istenen gerçek bilgiyle örtüşmelidir.
  - ▶ Konuyla makine arasında mesafe
  - ▶ Netlik yapılan nokta
  - ▶ Konuya bakılan açı (Üst, alt, yan, ön)
  - ▶ Konunun görüldüğü açı (odak uzunluğu, 50 mm. Orta, genel, yakın marj ayarı)
  - ▶ Alan derinliği
  - ▶ Flaş kullanımı
  - ▶ Kullanılan diyafram
  - ▶ Seri çekim (yeterli anlatım gücü için)
  - ▶ İçerik, teknik, mesaj ve estetik

Haber Fotoğrafı ve İçerik

- ▶ Haber fotoğrafının en önemli niteliği ne gösterdiği ve ne söylediğidir.
- ▶ Yalın ve anlaşılır fotoğraf yakalanmalıdır.
- ▶ Olayın gerçeğiyle ters düşmemek gerekir.

Haber Fotoğrafı ve Estetik

- Fotoğrafın ilgi çekmesi gerekir.
- İçerik ve teknik olarak başarılı ise estetik değere sahiptir.
- Başarılı kompozisyon iyi belirlenmiş bir algı noktası fotoğrafın gücünü artırır.

Haber Fotoğrafı Üretim Sürecindeki Sınırlılıklar

Sorumluluk

- ▶ Muhabir fotoğrafladığı insana ve fotoğrafı görenlere karşı sorumludur.
- ▶ Özel yaşamın sınırlarını aşmamalıdır ancak kamu yararı varsa haber yapmalıdır.

Zamansal ve mekânsal boyut sınırı

- ▶ Üç boyutlu zaman ve mekan, fotoğraflarda iki boyuta çekilir.
- ▶ Habere konu olan kesiti çerçeveye yerleştirmek ve mesaj aktarmak kolay değildir.

Çalıştığı kurumun yayın politikası

- ▶ Yayın kuruluşunun dünya görüşü fotoğraf muhabirini sınırlandırır.

Tekrar şansının olmaması

- ▶ Gerçek görüntülerden oluşan haber fotoğrafı her zaman seri çekimlerle desteklenmelidir.

Haber Fotoğrafı Üretim Sürecindeki Sınırlılıklar

Kalabalık çalışma ortamları

- ▶ Doğru an, doğru açı, doğru çerçeve yakalama olasılığı bu sınırlılıkla tehlikeye düşer.

Zaman

- ▶ Muhabir zamanında olay yerinde olmazsa fotoğraf kaçır (Havuz içeriğine mahkum kalır).

Konu alanının çeşitliliği

- ▶ Profesyonel fotoğraf muhabiri konu çeşitliliği içerisinde içeriğe en uygun kareyi bulmalıdır.

Haber Fotoğrafı

- ▶ Haber fotoğrafı toplum adına tanıklık yapar.
- ▶ Haber fotoğrafı haber bilgisinin görsel olarak kodlanmış şeklidir.

Gösteren Fotoğraf

- Haber metninde anlatılanları doğrulamak
- Renk ve süs olarak kullanmak
- Yazılı metni/basını desteklemek

Anlatan Fotoğraf

- Fotoğraf haberin tamamlayıcı unsuru değil, bağımsız unsurdur.

Haber Fotoğrafının Nitelikleri

- ▶ Haber fotoğrafı dūşünsel bir ūrūn olmalıdır.
- ▶ Standart haber deęeri ōlçūtlerini taşımalıdır.
- ▶ Negatif olaylar daha fazla ōn plandadır.
- ▶ Haber fotoğrafçılıęı spesifik olaylar ūzerine kuruludur.
- ▶ İkna etme gūcū olmalıdır.
- ▶ Tanınmış kişiler haber nesnesi olunca haber değeri artar. Sıradışı haller fotoğraflanmalıdır.
- ▶ Tarihe tanıklık etmelidir.
- ▶ Haber fotoğrafının amacı olayı en açık biçimde anlatmasıdır.
- ▶ Haberi tanımlamalı ve destek vermelidir.
- ▶ Doğal olmalıdır. Olayın gerçekleştiği yerde çekilmelidir.
- ▶ Konusu genellikle insandır ve anlık olmalıdır.
- ▶ Yazıyla desteklenmelidir.

Haber ve Etik

- ▶ Iraklı bir askerin ölümü
- ▶ Bunu fotoğraflayamıyorsam, annem gibi insanlar savaşın televizyonda gördükleri şey olduğunu düşünecekler.

Birinci Körfez Savaşı tamamen ABD Savunma Bakanlığı Havuz sistemi altında yapıldı, yani bu havuzun üyesi olan herhangi bir basın kuruluşu herkesin çalışmalarına erişebildi. Film işlendi ve görüntü New York'taki AP ofisine geldiğinde, herkesin kendilerine göstermesi için kopyalar yaptılar ama sonra telden çektiler. Editörler için bile çok duyarlı ve çok grafikli olduklarını düşündüler.

Temel olarak bu resim ABD'de görülmedi. Birleşik Krallık'ta Londra Gözlemcisi tarafından yayınlandı ve ben aslında Heathrow'dan geçiyordum ve gazeteleri aldım ve bunun oldukça büyük olduğunu gördüm ve bu temelde etraftaki tüm gazetelerde göreceğimi sandığım sahne idi. Dünya, herkesin görüntüye erişimi olduğundan. Londra'da oldukça tartışmaya neden oldu; Temel olarak halkta bir tartışmaya neden olmaları gerekiyordu: "Bu, dahil olmak istediğimiz bir şey mi?".

Tamamen bilgilendirilmediyseniz nasıl bir savaşa girmeye karar verebilirsiniz? Nihai sonucun ne olacağını, orta sonucun ne olacağını bilmelisiniz. Ve o zamandan beri, kendi hayatı olan bir görüntü. Yüzlerce kez yayınlandı, internetin her yerinde bulabiliyorsunuz, sadece devam ediyor ve bugüne kadar olduğu gibi yayınlanıyor.

Ölüm Yolu, Kuveyt ile Irak arasında resmi olarak Karayolu 80 olarak bilinen altı şeritli bir otoyol anlamına gelir. Kuveyt'ten Irak'taki Safwan sınır kasabasına ve daha sonra Irak'ın Basra kentine doğru ilerler. Yol, 1990'lı Kuveyt'in işgali için Irak silahlı birimleri tarafından kullanılmıştı. Savaş sonrası çalışmalar Basra karayolundaki enkazların çoğunun Iraklılar tarafından işlenmeden önce terk edildiğini ve gerçek düşman kayıplarının düşük olduğunu buldu. Savaştan sonra,

Haber ve Etik

Yaklaşık bir saat içinde bir ateşkes olması gerekiyordu, belki bir buçuk saat. Nasiriya'dan doğuya Basra'ya doğru gittik, 80 nolu karayolu ile bağlandık ve güneye Kuveyt'e doğru ilerlemeye başladık. Ve bunun karşısına çıktık... bir çift şeritli otoyolun ortasında, sadece tek bir kamyon. ABD Ordusu ile bir kamu işleri görevlisindeydim ve şöyle dedi: "Zavallılarımı ölü insanların fotoğraflarını çekmekten alamıyorum" dedi. Ve dedim ki: "Böyle bir resim yapmazsam, annem gibi insanlar savaşta gördükleri şey filmlerde gördükleri şeydir".

Beni durdurmaya çalışmadı, gitmeme izin verdi ve ben oraya gittim. Ve kamyonun sürücüsü olabilirdi, yolcu olabilirdi, ama canlı yanmıştı ve sanki kendini kamyonun ortasından kaldırıp çıkarmaya çalışıyormuş gibi görünüyor. Kim olduğunu ya da ne yaptığını bilmiyorum. İyi bir adam mı, aile babası mı, kötü biri mi yoksa korkunç bir asker mi, yoksa böyle bir şey mi? Ama onun hayatı için savaştığını ve bunun için savaşmaya degeceğini düşündüğünü biliyorum. Ve donmuş, hayatını kurtarmak için bu son hendek çabasında zamanla donmuş bir şekilde yanmış. O zamanlar sadece bir şeydi... ben de bunun bir resmini çizmeliyim. Daha iyi resimler olabileceğini düşündüm. Tam anlamıyla iki kareyi çektim ve diğer şeylere geçtim ve bunun hakkında pek fazla düşünmedim.

Haber Yazımında Etik Kurallar

- Etik; iyi, kötü, doğru, yanlış gibi kavramları inceleyen, bireysel ve grupsal davranış ilişkilerinin ahlaki ilkeler, değerler ve standartlar çerçevesinde sistemleştiren yapıdır.
- Haber çabuk tüketilen bir enformasyon olduğu için etik ihlallere açık bir yapıdadır.
- Haberi doğru ve tarafsız olarak yayınlamak, okuyucunun doğru habere ulaşmasını sağlamak habercinin en temel görevidir.

Haber Yazımında Etik Kurallar

- Habercilikte doğru davranış kuralları
  - Fotoğraf ve Görüntü
  - Haber ile Yorum
  - Haber ve Reklam
  - Çocuk Haberleri
  - Cinsel Saldırı
  - Hediye /Kurum Çıkarları
  - Özel Hayat
  - Off the record
  - Kaynak Gösterme
  - Özel Hayatın Gizliliği
  - Özeleştiri
  - Ayrımcılık/Zenofobi/Homofobi/Nefret Söylemi

Haber Toplama

- ▶ Söz gelimi "bir köyde çobanlık için sınav yapılacağı" yönünde, bölgesinden merkeze geçilen beş altı satırlık, yalnızca o yöreyi ilgilendiren bir haber;
  - ▶ "sınavda neler sorulacağı,
  - ▶ ne gibi nitelikler arandığı,
  - ▶ kaç başvuru yapıldığı,
  - ▶ ne kadar ücret ödeneceği" gibi esprili unsurlar eklendikten sonra yayına verilince "**Çoban seçme sınavı**" başlığı altında, bir hafta boyunca gündemde kalabilmiştir.
- ▶ Çevredeki tarım, eğitim, erozyon, çevre kirliliği, tarihi, arkeolojik kazı, hayvan türleri vb. herhangi bir konudaki bilimsel araştırma; başlatılması, aramaları ve sonuçları bakımından haber konusu yapılabilir.

Haber Toplama

Haber toplama teknikleri üç başlık altında değerlendirilebilir.

Gözlem

Olay ve olay yeri incelemeleri, haberle ilgili ipuçlarının bulunmasını gerektirir.

Röportaj

- ▶ Yüz yüze, telefonla ya da e-mail üzerinden yapılabilir.

Araştırma

- ▶ Haberle ilgili ipuçlarının detaylandırılması, gerekli kaynaklardan çeşitli verilerin bulunmasını içerir.

Haber Toplama

Haber Kaynakları

- ▶ Haber kaynakları; habere konu olan olay, kişi ya da durum hakkında bilgi alınan kişi ya da kuruluş, görüntü malzemesi (olayı ya da durumu aktaran), kitap, dergi, rapor vb. olarak tanımlayabilir.
- ▶ Haber kaynakları gündemin belirlenmesinde etkilidir. Muhabir haberini kaynaktan aldığı bilgiler çerçevesinde oluşturur.
- ▶ Bu bilgilerin doğru olup olmadığını başka kaynaklardan aldığı bilgilerle karşılaştırarak öğrenir.
- ▶ Oluşturulan haberlerde kaynağın belirlenmesi, hem alınan bilginin kimden, nereden alındığını gösterir; hem de haberin güvenilirliğini sağlar.
- ▶ Gazeteciler haberlere kendisi birinci elden ulaşabildiği gibi farklı yollarla ikinci elden de ulaşabilmektedirler.

Haber Toplama

Önemli olaylar ve gelişmelerden bazıları böyle sıralanabilir:

- ▶ Can kaybına yol açan ya da büyük hasara neden olan doğal afetler.
- ▶ Ölümlü ya da çok sayıda yaralının bulunduğu; ilginç ya da kamuoyunda tanınan birinin içinde bulunduğu trafik ve benzeri kazalar.
- ▶ Ölümle sonuçlansın ya da sonuçlanmasın uçak, tren ve denizdeki kazalar ve bunlara yönelik kaçırma girişimleri ya da benzeri gelişmeler.
- ▶ Büyük miktartlı kaçakçılık veya benzeri olaylar.
- ▶ Öğrenci olayları, spor karşılaşmaları ve sonrasındaki panik ve benzeri gelişmeler, aşiret kavgaları, kan davası, toplu sınır geçme girişimleri, silahlı çatışmalar.
- ▶ Terör olayları.
- ▶ Orman yangınları, büyük yangınlar. Cinayetler. Toplumsal güvenliğe yönelik olaylar ve ilginç ayrıntıları.
- ▶ Gösteri ve benzeri toplumsal olaylar.
- ▶ Ulusal ve uluslararası kamuoyunu ilgilendiren olaylar ve benzerleri. Toplum sağlığını tehdit eden olaylar.
- ▶ Doğal güzelliklere ve değerlere zarar veren olumsuzlukları önlemeye, çevre değerlerini korumaya yönelik çalışmalar.

Haber Toplama

Haber Kaynağı Olarak Haber Ajansları

- ▶ Hukuki statüsü ne olursa olsun, genel anlamda haberleri kitle iletişim araçlarına aktaran, yasaların hükümlerine, ticaret kurallarına uygun, olanak verdiği ölçüde tam ve tarafsız bir hizmet götüren kuruluşlara **haber ajansı** denir.
- ▶ Uluslararası ve ulusal haber ajansları da haber kaynağıdır. Örneğin, uluslararası ajanslar: Reuters (İngiliz), ABD kaynaklı Associated Press (AP), Fransız Agence France Presse (AFP), Rusya'nın Tass-Itar, İtalya'nın ANSA vb.
- ▶ Türkiye'de: Anadolu Ajansı (AA), Doğan Haber Ajansı (DHA), Sabah Haber Ajansı (SHA), Ankara Ajansı (ANKA), İhlas Haber Ajansı (İHA), Cihan Haber Ajansı (CİHA), Türk Haberler Ajansı (THA) vb.

Haber Toplama

Haber Kaynağı Olarak Ulusal ve Uluslararası Kitle İletişim Araçları

- ▶ Ulusal ve uluslararası kitle iletişim araçları aynı zamanda haber kaynağı işlevini de üstlenmişlerdir.
- ▶ Çeşitli kaynaklardan haber alan bu kitle iletişim araçları, tüketici olmalarına karşın, bazı durumlarda, üreticilik de yapmaktadırlar.
- ▶ Örneğin; CNN, BBC, ABC, CBS gibi radyo ve televizyonların haberleri, gerek dinleme servisleri aracılığıyla, gerekse abone yöntemiyle diğer yayın organlarına aktarılmaktadır.
- ▶ Dış ülkelerde yayımlanan bazı gazete ve dergiler de birer haber kaynağı olarak değerlendirilmektedir.

Haber Toplama

Haber Kaynağı Olarak Ulusal ve Uluslararası Kitle İletişim Araçları

- ▶ ABD yayını gazeteler: International Herald Tribune, USA Today, New York Times, Wall Street Journal, Washington Post.
- ▶ ABD yayını dergiler: Time, Newsweek, US News And World Report, Business Week, Fortune, Forbes.
- ▶ İngiliz yayını gazeteler: The Independent, The Guardian, Sun, Daily Mirror, Daily Express, Financial Times, Daily Telegraph, Today, European.
- ▶ İngiliz yayını dergiler: The Economist.
- ▶ Fransız yayını gazeteler: Le Monde, Le Figaro, France Soir, Liberation, Le Matin, Le Soir.
- ▶ Fransız yayını dergiler: Paris Match, Le Nouvel Observateur, Le Express, Le Point, Le Figaro.

Haber Toplama

Haber Kaynağı Olarak Ulusal ve Uluslararası Kitle İletişim Araçları

- ▶ Alman yayını gazeteler: Süddeutsche Zeitung, Frankfurter Allgemeine Zeitung, Das Bild, Die Welt.
- ▶ Alman yayını dergiler: Der Spiegel, Stern, Bunte, Kapital.
- ▶ İtalya yayını gazeteler: La Repubblica, Corriere della Sera, Il Messaggero, La Stampa.
- ▶ İtalya yayını dergiler: Epoca, Panorama, Il Venerdì, Sette.

Haber Toplama

Diğer Kaynaklar

- ▶ Teknolojik gelişmeler ve çağdaş gazetecilik alanındaki hızlı değişim, haber kaynaklarını da çeşitlendirmiştir.
- ▶ Klasik anlamda haber kaynaklarına yenileri de eklenmektedir.
- ▶ İnsanı ilgilendiren konuların gelişmesi ve çeşitlenmesiyle, yeni haber konuları dolayısıyla da yeni haber kaynakları ortaya çıkmaktadır. Örneğin uzay çalışmaları, çevre, hava ve deniz kirliliği, küresel ısınma vs. gibi
- ▶ İnternet de günümüzde hemen bütün devlet kurumlarının, ticari kuruluşların ve sivil toplum örgütlerinin sitelerinin olduğu önemli bir sanal yerleşim yerleri haline dönüşmüştür.

Haber Toplama

Diğer Kaynaklar

- ▶ Artık kurum ve kuruluşlar, kendileriyle ilgili hemen tüm gelişmeleri, duyuruları, bültenleri internet üzerinden de yayımlamaya başlamışlardır.
- ▶ İnternetteki bu yayınlar, haberciler için yeni bir haber kaynağı oluşturmuş ve geleneksel medya, haber ajansları ve haber sitelerindeki muhabir ya da editörler, kurumların bu sitelerinden haber derlemeye başlamışlardır.
- ▶ Bu bağlamda internetin haber kaynağı olarak her geçen gün daha fazla kullanılması söz konusu olmaktadır.
- ▶ Haber yapabilmek için her zaman muhabirler haber kaynaklarının bulunduğu yere gitmezler, bazen haber kaynakları da yayın kuruluşlarına gelirler.

Haber Toplama

Diğer Kaynaklar

- ▶ Örneğin, Başbakan, Bakanlar, Valiler, Belediye Başkanları, sivil toplum örgütlerinin liderlerinin basın kuruluşlarını ziyaretleri sırasında yaptıkları açıklamalar da habere kaynak oluşturmaktadır.
- ▶ Kişiler, ziyaret amacı dışında sadece haberleri iletmek için de basın-yayın kuruluşlarına gelirler. Ancak, ayağa gelmiş kaynaktan alınan bilgilerin yönlendirme amaçlı olabileceği de düşünülerek, ziyaretçinin verdiği bilgilerin doğruluğu denetlenmeli eğer haber yazılacaksa, bu denetimin ardından yazılmalıdır.
- ▶ Gazeteciler de bu basın kaynaklarını sık sık ziyaret ederler.
- ▶ Hatta birçok yayın kuruluşu söz konusu bu kurumlarda daimi gazeteci görevlendirilmişlerdir. Bu kuruluşların başlıcaları şunlardır:
- ▶ Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık ve Bakanlıklar, Parlamento (Bu üç bölümde çalışan muhabir sayısı çok fazladır, Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık Muhabirleri Derneği ve Parlamento Muhabirleri Derneği olarak da örgütlenmişlerdir), Siyasal partilerin ve sendikaların genel merkezleri, Kamu İktisadi Teşekkülleri (KİT), Genel Müdürlükler, Polis ve jandarma teşkilatları, Silahlı kuvvetler, ticaret ve sanayi odaları, Eğitim kurumları, kültür ve sanat birimler vb.

Haber Toplama

Diğer Kaynaklar

İl ve ilçelerde;

- ▶ Valilik, Kaymakamlık, Belediye Başkanlıkları, Çeşitli kamu kuruluşları, Çeşitli il ve ilçe müdürlükleri, Polis, jandarma varsa silahlı kuvvetlerin birlikleri, Adliye, Siyasal parti teşkilatları, sendikalar, bütün sivil toplum örgütler, Sanayi, ticaret ve deniz ticaret odaları, Dernekler ve meslek odaları, Özel sektör kuruluşları ve vakıflar, Spor kulüpleri, Eğitim kurumları (İlk, orta dereceli okullar, üniversite, özel okullar, dershaneler), Sanat ve eğlence yerleri, Sağlık kurumları, hastaneler vb.
- ▶ Ayrıca, doğal afetler, kaza, yangın, cinayet vb. aniden gelişen olayları gören ve duyan kişiler, telefonla ya da başka kitle iletişim aracıyla, basını haberdar etmektedir.
- ▶ Bu kişiler de ikinci el haber kaynağı konumundadır.
- ▶ Muhabir, ana bilgiyi aldıktan sonra ya olay yerine gider, ya da araştırmasını yaparak, ayrıntısını öğrenir ve haberini düzenler.
- ▶ Bir başka haber kaynağını da diğer yayınlar oluşturmaktadır. Örneğin, başka dergi ve gazetede ilginç bir haber, yazı ve açıklama önemli unsurları içerebilir. Bunlardan yararlanılarak yeni, hatta özel haberler üretmek mümkündür.

Haber Toplama Yöntemleri

Yerinden Haber Toplama

- ▶ Gazeteci, daha önceden planlanan ya da bilinen, örneğin törenleri, kültürel, sanatsal, sosyal ve spor etkinliklerini, mahkeme koridorlarını, duruşmaları, politik gelişmeleri kaynağından izlemektedir.
- ▶ Olayları gözlem yaparak, katılarak yerinden izlerken; neden meydana geldiğini de araştırmaktadır.
- ▶ Sıcak haberlere ilişkin bilgi, belge ve veriler, önemi ve öncelikleri dikkate alınarak genelde kaynaktan toplanmaktadır.
- ▶ Yerinden haber toplamada deneyim ön plana çıkmaktadır.
- ▶ Uzmanlaşmış muhabirler, olayın geçmişiyle ilişki kurabildikleri için haberleri daha kolay ve rahat biçimde izlemektedirler. Özellikle, parlamento, ekonomi ve adliye muhabirleri, yerinden haber vermede uzmanlaştıkları ölçüde başarı sağlamaktadırlar.
- ▶ Yerinden haber toplamada ikili ilişkilerin önemi de yadsınamaz.

Haber Toplama Yöntemleri

Yerinden Haber Toplama

- ▶ Yerinden haber toplama bir maliyeti de gerektirdiğinden, yayın kuruluşları abone oldukları ajanslardan da yararlanmaktadır.
- ▶ Gazetecilik kuruluşları haberi yerinden izleseler bile, haber yaparken haber ajanslarının verdikleri ile kendi bilgilerini birleştirebilirler.
- ▶ Yerinden haber toplama yönteminin rutin bazı kaynakları şunlardır:
  - ▶ **Açıklama:** Habere konu oluşturan olay/olgu/fikir ve sorun hakkında bilgi vermedir.
  - ▶ Açıklama sözlü ya da yazılı olarak yapılır.
  - ▶ **Demeç:** Yetkili bir kişinin konuya ilişkin yaptığı açıklamadır.
  - ▶ Demeç de açıklama gibi yazılı ya da sözlü olur.
  - ▶ Basın konferansları, toplantıları, turları ve gezileri.
  - ▶ Konferans, panel, seminer, açıkoturum, sempozyum, yarışma, şenlik gibi etkinlikler.
  - ▶ Törenler, toplantılar (uluslararası, ulusal, bölgesel ve yerel), açılışlar, Cumhurbaşkanı, TBMM Başkanı, Başbakan, Bakanlar ve üst düzey bürokratların yurtdışı ve yurtiçi gezileri.

Haber Toplama Yöntemleri

Telefon, E-posta vb Araçlarla Haber Toplama

- ▶ Gazetecilik yapan kitle iletişim araçlarında haberlerin çoğu telefonla alınmaktadır.
- ▶ Fazla masraf gerektirmediği için sıkça başvurulan bu yöntem, aynı zamanda söyleşi çeşitlerinden birini oluşturmaktadır.
- ▶ Yerinde izlenmiş ya da başka kaynaklardan yansımış haberlerdeki eksik unsurlar ve tamamlayıcı bilgiler için çoğu kez yine telefonda söyleşi yöntemi tercih edilmektedir.
- ▶ Elektronik posta; haberciler için, yoğun kullandıkları bir internet aracı olarak önemli bir yere sahiptir. E-posta, özellikle geribildirimde sağladığı kolaylıklar nedeniyle hem habercilerin, hem de köşe yazarlarının telefon kadar önemli bir iletişim aracı olmuştur.
- ▶ Ayrıca, zamana bağlı olmayan haber ve malzemeler, elden, postayla ya da e-postayla alınabilmektedir.

Haber Toplama Yöntemleri

Araştırma Yöntemleriyle Haber Toplama

- ▶ Haber toplama yöntemlerinden biri de araştırmadır.
- ▶ Araştırma, içeriğe ilişkin ayrıntıları elde etme ve doğru verilere ulaşmada etkin rol oynamaktadır. Bu bağlamda, kimi durumlarda bazı engelleri ve zorlukları da aşmak gerekebilir.
- ▶ Bilgi, belge ve her türlü verileri toplamada etkin rol oynayan araştırma yönteminde; arşiv, kütüphane, dokümantasyon merkezleri ve internetten geniş ölçüde yararlanılmaktadır.
- ▶ Değişen teknolojik imkânlar, online (sanal) kütüphaneler, yayın organlarının arşivleri, haberle ilgili araştırma sürecinde başvuru kaynaklarıdır.
- ▶ İnternet yardımıyla onlarca bilgiye çok kısa sürede ulaşılmakta, elektronik postayla da haber kaynağı kişi ve kesimlerden bilgi toplanmaktadır.

Haber Toplama Yöntemleri

Araştırma Yöntemleriyle Haber Toplama

- ▶ Gazetelerin kamu yararı gözeterek yaptıkları yayınlarda, araştırma haberleri büyük yer tutmaktadır.
- ▶ Araştırmacı haber yazan gazeteciler, gizli kapaklı kalmış, üstü örtülmüş olayları araştırırlar, derinleştirirler.
- ▶ Hükümete ait sorunlardaki doğru ve yanlış uygulamaları, özel sektördeki yolsuzlukları ortaya çıkarmaya çalışırlar.
- ▶ Çeşitli polis-adliye haberlerinin açığa çıkarılmasında da araştırma yöntemine başvurulmaktadır.
- ▶ Araştırmacı habercilik yorucu olduğu kadar, tehlikeli bir gazetecilik uygulamasıdır.
- ▶ Ayrıca bu tür haber vermenin çok uzun süre sonra ürün verebildiği akıldan çıkarılmamalıdır.

Haber Toplama Yöntemleri

Kurumların Resmi Yetkilileri Aracılığıyla Haber Toplama

- ▶ Resmi ve özel kurumlarda herkesten bilgi alamayacağımızı bilmemiz gerekir.
- ▶ Her kurumda basına açıklama yapacak kişiler yetkili kişilerdir. Örneğin, il için önemli olayların açıklamasını, vali yapar. Belediye ile ilgili olaylardaki yetkili kişi belediye başkanıdır.
- ▶ Alınan bilgiler değerlendirilirken, kaynakların önemlilik sıralamasına da dikkat etmek gerekir. Örneğin, bir polis şefinin vereceği bilgi, memurun uzun anlatısından çok daha önemlidir.
- ▶ Bazı durumlarda da üçüncü kişilerin verdikleri küçük bir ayrıntı, haberin temelini oluşturabilmektedir.
- ▶ Her zaman yetkili kişiler basınla ilişkilerini kendileri yürütmezler.
- ▶ Basınla ilişkileri sürdürmek için bazı birimler ve kişiler görevlendirilmiştir.

Haber Toplama Yöntemleri

Kurumların Resmi Yetkilileri Aracılığıyla Haber Toplama

Basın ve Halkla İlişkiler Birimi

- ▶ Kurum ile ilgili çeşitli bilgi, haber ve açıklamaları kamuoyuna duyurmakla görevli birim halkla ilişkiler birimidir.
- ▶ Halkla ilişkilerde hedef kitleyle iletişim kurmada en çok kullanılan kaynak, basındır.
- ▶ Kurumlar, basınla, gazetecilerle karşılıklı anlayışa dayanan iyi ilişkiler kurmalıdırlar.
- ▶ Onların görev ve gereksinimlerini tanıyarak, birlikte çalışabilme ortamı yaratmaları; basının haber alma, kurumun da halkla ilişkiler gereksiniminin giderilmesinde önemli rol oynamaktadır.
- ▶ Basının önemini çok iyi bilen halkla ilişkiler uzmanı, basına düzenli olarak kurumlarıyla ilgili güncel haberleri hızlı ve doğru bir biçimde göndererek, onlarla sürekli, karşılıklı, güven ve anlayış çerçevesinde iyi iletişim kurarak basının güvenini kazanmak zorundadır.
- ▶ Kurum amaçları doğrultusunda hedef kitleyi ikna etmek, onların tutum ve davranışlarını kimi zaman pekiştirmek, kimi zaman da değiştirmek ister.
- ▶ Bunları yaparken de basından yararlanır. Basın bültenleri, basın makaleleri, röportaj vb. araçlarla kurumları hakkında bilgi verir.

Haber Toplama Yöntemleri

Kurumların Resmi Yetkilileri Aracılığıyla Haber Toplama

Basın Büroları

- ▶ Basın bürolarını, kitle iletişim araçlarıyla kurum veya kuruluşun yönetimi arasındaki ilişkileri düzenlemek için kurulmuş birimler olarak tanımlayabiliriz.
- ▶ Bürolar, tüm kitle iletişim araçlarıyla ilişki kurmaya çalışır, kurum ve kuruluşlarla bu araçlar arasında bir köprü işlevi görürler; ancak, yazılı basının bu ilişki içinde özel bir yeri bulunur.
- ▶ Yapılan araştırmaların sonuçlarına göre, bakanlık ya da genel müdürlüklerin halkla ilişkiler birimlerinin çalışmaları, asıl olarak gazetelere yöneliktir.
- ▶ Yönetimle ilgili ve halkın öğrenmesinde sakınca görülmeyen bilgileri kitle iletişim araçlarına aktarma, bu bilgilerde birlik ve uygunluk sağlama, yanlış yorum ve gereksiz genellemelere engel olma ve yerli yerince işleyen bir iletişim ağı kurma basın bürolarının başlıca görevleridir.

Haber Toplama Yöntemleri

Kurumların Resmi Yetkilileri Aracılığıyla Haber Toplama

Basın Danışmanlığı

- Resmi ya da özel kurumlarda basınla ilişkileri düzenleyen ve kurumun çalışmaları hakkında bilgi veren birimdir.

Basın Sözcüsü

- Herhangi bir kişi ya da kurum adına basına açıklama yapmaya yetkili temsilcidir.

Haber Toplama Yöntemleri

Kurumların Resmi Yetkilileri Aracılığıyla Haber Toplama

Basın Ataşeleri

- ▶ Ataşe, bir ülkenin başka bir ülkedeki diplomatik görevlerinde belirli bir uzmanlık alanı ile ilgili olarak temsil ve bilgi toplama görevini yerine getiren elçilik görevlisidir.
- ▶ Siyasal bir memur olan bu görevli, bulunduğu yabancı devletin durumu ve davranışlarını yetki alanı dahilinde izler ve hükümetine bildirir.
- ▶ Bu bilgi toplama hareketi kanuni casusluk olarak kabul edilir.
- ▶ Basın ataşeleri yazılı, görsel ve işitsel medya alanlarında uzmanlaşmış elçilik görevlisi ve danışmanıdır.
- ▶ Basın ataşeleri, halkla ilişkiler bürosu içinde yalnız basın ile ilişkileri yürütmekle yükümlüdürler. Bazı kuruluşlarda halkla ilişkiler dairesi yoktur, sadece basın ataşesi vardır.
- ▶ Bu tür kuruluşlarda basın ataşeleri ya sadece basınla ya da kamuoyunun diğer sektörleriyle de olan ilişkileri sürdürürler.
- ▶ Basın ataşeleri bildiri yayınlama, telefonla ve yüz yüze konuşmalar yapma, basın toplantısı veya basın için özel gösteriler, kokteyller düzenleme, makaleler yazdırma gibi görevleri üstlenirler.

Haber Toplamada Karşılaşılan Sorunlar

- ▶ Gazeteciler, çalıştıkları kurumlar için haber toplarken çeşitli zorluklarla karşılaşır.
- ▶ Haber kaynaklarına her zaman kolayca ulaşmak mümkün değildir.
- ▶ Zorluklar ya olayın doğasından ya da ilgililerin tutumlarından kaynaklanır.
- ▶ Gazeteci, haber toplarken üç temel unsura özen göstermelidir:
  - ▶ Haberi kaynağından ve elden geldiğince doğru verilere dayanarak toplamalıdır.
  - ▶ Gerekiyorsa kaynağa sahip çıkmalı ve mutlaka korumalıdır.
  - ▶ Kendisine duyulan güveni sarsmamalı, haber kaynağına saygılı davranmalıdır.

Haber Toplamada Karşılaşılan Sorunlar

Haber Yönlendirme

- ▶ Haber kaynaklarının güvenilirliği açısından bir sorun da enformasyonun, haber kaynaklarınca yönlendirilerek verilmesidir.
- ▶ Haber yönlendirme; basın bültenleri, açıklamaları ve bildirimleri ile toplantı, konferans, turlar ve tanıtma çalışmalarında sürekli gündeme gelmektedir.
- ▶ Medya kuruluşları daha çabuk ulaşılabildiği ve daha az maliyet istediği için basın toplantılarına ilgi gösterir.
- ▶ Cumhurbaşkanı, Başbakan, Bakanlar basın toplantılarıyla kamuoyunu ilgilendiren konularda bilgi aktarabilir.
- ▶ Özellikle basın toplantılarında, haber bültenlerinde “Acaba olan nedir?”, “Toplantının kamuoyunu ilgilendiren yönü nedir?” gibi soruların yanıtlanması gerekir.
- ▶ Yanıtların olumsuz olması hâlinde medya kuruluşunun hükümetin, yerel yönetimlerin sözcüsü durumuna gelebileceği göz ardı edilmemelidir.

Haber Toplamada Karşılaşılan Sorunlar

Haber Yönlendirme

- ▶ Hükümetin, yerel yönetimlerin vb. çalışmalarını aktarırken “Halk anlatılanları nasıl karşılıyor, ne düşünüyor, gerçek söylenildiği gibi mi?” sorularının yanıtlanması önemlidir.
- ▶ Bu yapılmadığında tek yanlı enformasyon gerçekleşir.
- ▶ Haberde kaynak kullanımıyla ilgili bir başka sorun da medya kuruluşlarının aynı konuyla ilgili aynı kaynaklara başvurmasıdır.
- ▶ Yayın sorumlularının, verileri araştırıp elde edilecek ayrıntıları kendi görüş süzgecinden geçirerek yeniden kaleme almaları hâlinde yönlendirme söz konusu olmayacaktır.
- ▶ Mesleki uygulamalar sürecinde görülmektedir ki çoğu kez haber kaynakları, kendi çıkarları çerçevesinde, bilgiyi saklamakta, eksik ya da yanlış bilgiler vererek gazeteciyi dezenformasyona (eksik, yanlış, yanlı bilgilendirme, bilgileri saptırma) uğratmaya çalışmaktadır.

Haber Toplamada Karşılaşılan Sorunlar

Kasıtlı Olarak Eksik Bilgi Verme (Misinformation)

- ▶ Haber kaynağı kasıtlı olarak eksik bilgi vermeyi tercih edebilir. Buna gazetecilikte “**misinformation**” denilmektedir.
- ▶ Kaynak, kasıtlı ve bilinçli olarak eksik bilgi aktarırken haber konusu olaya ilişkin bazı noktaların aydınlığa çıkmasını istemediğinden verileri kendine göre düzenlemektedir.
- ▶ Bu tutumıyla kaynak, aynı zamanda bilgi alışverişini de yönlendirmektedir.

Haber Toplamada Karşılaşılan Sorunlar

Kasıtlı ve Bilinçli Olarak Hiç Bilgi Vermeme (Disinformation)

- ▶ Haber kaynağı, kasıtlı ve bilinçli olarak hiç bilgi vermeyerek kapıları kapatmaktadır.
- ▶ Kaynağın bu tutumuna da hiç bilgi vermeme anlamına gelen “disinformation” denilmektedir.
- ▶ Kaynak bu tutumunda tamamen kasıtlı ve bilinçlidir.
- ▶ Gazeteciyi atlatma ve başından savmayı tercih etmiştir.

Haber Toplamada Karşılaşılan Sorunlar

Kasıtlı ve Bilinçli Olarak Hatalı Bilgi Verme

- ▶ Haber kaynağı, bazen kasıtlı ve bilinçli olarak hatalı bilgi de verebilir.
- ▶ Yayımlanacak haberin doğruyu yansıtmaması için elinden geleni yapabilir.
- ▶ Buna karşın, haber kaynağı kasıtlı olmayarak yanlış bilgilenmesinden dolayı, haber verilerini aktarırken hata yapabilir.
- ▶ Hatta olaya yanlış tanıklık etmesi ve belleğinin zayıflığı da yanlış bilgi aktarımına neden olmaktadır. İşte bu durumlar, gazeteciyi ister istemez haberde doğruluğu kanıtlamaya götürmektedir.
- ▶ Gazeteci haberin doğruluğunu araştırmadan haber yaparsa okuyucunun gazetesine olan güven sarsılır, kendisi de saygınlığını kaybeder.
- ▶ Haber kaynaklarının güvenini yitirir.

Haber Toplamada Karşılaşılan Sorunlar

Haberde Çarpıtma (Distortion)

- ▶ Haberlerde, kamuoyunu yönlendirme ya da yansıtmada, çarpıtmalar yapıldığı gözlenmektedir. Daha doğrusu habere taraflı bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır.
- ▶ Haber çarpıtmaya “**distortion**” denilmektedir.
- ▶ Çarpıtma, genelde, dış haberlerde görülmektedir.
- ▶ Ülkelerin dış politikalarına uygun yanlı haber verme sık sık yinelenen bir yöntemdir.
- ▶ Dış politikalara uygun ve uyumlu hazırlanan haberlerin temelinde, ekonomik, ideolojik ve siyasal çıkarlar da söz konusudur. Örneğin gelişmiş ülkeler, az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelere genelde ön yargılı yaklaşmaktadır.
- ▶ Gelişmiş ülkelerin basın-yayın organları, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin haber verilerini daha çok, savaş, salgın hastalık ve doğal afetler gibi olumsuzluklardan seçmektedir.
- ▶ İç haberlerde ise çarpıtma, daha çok politikada iktidar-muhalefet, iş dünyasında ise rakip kuruluşlar arasında görülmektedir.
- ▶ Haberde çarpıtma, kuşkusuz iletişim etiğiyle de çelişmektedir.

Haber Toplamada Karşılaşılan Sorunlar

Haberde Manipülasyon

- ▶ Haberin içeriğine müdahale etme eylemine **manipülasyon (hileli yönlendirme)** denilmektedir. Haberi manipüle etmek, içeriğine müdahaledir.
- ▶ Uygulamada genellikle iki alanda manipülasyon yapılmaktadır:
  - ▶ Haberi yazan muhabire müdahale edilmektedir.
  - ▶ Haberi yayına verecek basın organına müdahale edilmektedir.
- ▶ Manipülasyon daha çok holding basınında ve tekelleşme durumunda sıkça görülmektedir.
- ▶ Manipülasyon sadece haberde değil, diğer yazınsal türlerde de gerçekleştirilmektedir.
- ▶ Manipülasyon yapan, şayet basın mensubu ise bu eylemi basın özgürlüğüne ve iletişim etiğine de ters düşmüş olmaktadır.
- ▶ Manipülasyon, örtülü sansür olarak da nitelendirilmektedir.

Haber Toplamada Karşılaşılan Sorunlar

Sansür

- ▶ Özgün bir mesajın tamamına ya da bir bölümüne el koymayı, düzenlemeyi ve manipülasyonunu içeren uygulamaya “**sansür**” denilmektedir.
- ▶ Basında gerçek anlamıyla sansür, haber ya da diğer yazınsal türlerin, görüntü ve fotoğrafların yayımlanmasının devletin bir kurumu özellikle de kolluk kuvvetleri tarafından engellemesidir.
- ▶ Sansür, çeşitli toplumsal ve ruh bilimsel düzeylerde bilinçli ya da bilinçsiz olarak gündeme gelmektedir.
- ▶ Kuşkusuz en açık kurumsal ve örgütlü sansür süreci kitle iletişim araçlarıyla ilgili olarak gerçekleşmektedir.

Haber Toplamada Karşılaşılan Sorunlar

Sansür

- ▶ Sansürcü kişi ya da kuruluşlar, belli bilgilerin kamuoyuna yayılmasını isteyebilir. Bu durum sansürün özendirici, daha doğrusu **olumlu yönüdür**.
- ▶ Bazı bilgilerin kamuya yansımalarının yasaklanması ya da çarpıtılması süreci ise sansürün **olumsuz yönünü** ortaya koymaktadır.
- ▶ Sansür, mesajın yayınından önce ve sonra olmak üzere iki süreçte işlerlik kazanmaktadır.
- ▶ Mesajın yayınından önceki sansür uygulaması, onun oluşumunu önlemeye yöneliktir.
- ▶ Yayından sonraki sansür ise daha çok onu biçimlendiren ve yayımlayanların cezalandırılmalarını öngörmektedir.

Haber Toplamada Karşılaşılan Sorunlar

Arşiv Oluşturma

- ▶ Arşiv, kurumların gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri sonucunda meydana gelen, idari, hukuksal, kurumsal değeri olan ya da tekrar kullanılmak üzere üretilen her türlü görsel, yazılı ve dijital bilgilerin muhafaza edildiği yerdir.
- ▶ Arşivler genel olarak **klasik arşivler** ve **modern arşivler** olarak ikiye ayrılır.
- ▶ Klasik arşivler, Osmanlı arşivi gibi eski yazıyla yazılmış belgelerle ilgili arşivlerdir.
- ▶ Modern arşivler, iş dünyası, hastaneler, televizyonlar vs. kurumların ürettikleri her türlü belge ve bilginin tutulduğu yerlerdir.
- ▶ Arşiv malzemesinin çekirdeğini, devlet dairelerinde, büyük kurumlarda günlük işlemler sırasında çıkan yazışmalar ve dosyalar oluşturur. Fakat bütün bu kâğıtlar arşiv malzemesi değildir.
- ▶ Toplanan malzeme arşivlerde uzmanları tarafından seçilip belirli kurallara göre tasnif edilerek saklanır.
- ▶ Bu sınıflandırmanın sonradan kullanım sırasında kolaylık sağlayacak şekilde olmasına dikkat edilir.

Haber Toplamada Karşılaşılan Sorunlar

Arşiv Oluşturma

- ▶ Arşivleri oluşturan malzemeler, kesinliği olan dokümanlar olduğu için geçmiş faaliyetlerin yaşayan ve gerçek delilleridir.
- ▶ Arşivin dokümanları çoğunlukla kil tabletler, tunç tabletler, papirüsler, parşömenler, el yazısı ile daktilo ile yazılmış veya matbaada basılmış kâğıt belgelerdir.
- ▶ Bunlardan başka mikrofilmler, fotoğraflar, ses bantları, videokasetleri ve dijital depolama araçları gibi önemli dokümanlar da arşiv belgesi olabilir.
- ▶ Bir şeyin arşiv malzemesi olabilmesi için üzerinden en az 30 yıl geçmesi kuralı kabul edilmiştir.
- ▶ Türkiye’de arşiv terimi, tanımdaki anlamı aşan bir biçimde kullanılmakta, her türlü dokümantasyonu içine alan bir kapsamda değerlendirilmektedir.

Haber Toplamada Karşılaşılan Sorunlar

Arşiv Oluşturma

Gazetecilikte Arşivin Önemi

- ▶ Gazetecilikte arşivin en önemli işlevi, güncel olayların değişik yönlerine ışık tutacak malzemeyi sağlamasıdır.
- ▶ Habercinin en önemli yardımcısı arşivdir.
- ▶ Gazeteci, çalışmakta olduğu kitle iletişim aracının arşiv bölümü ya da kütüphanesindeki gazete kupürleri, ansiklopediler, yıllık raporlar, sözlükler, tarih kitapları, kataloglar, biyografiler, atlaslar, yasalar vb. kitap ve broşürlerden sık sık yararlanmalıdır.

Haber Toplamada Karşılaşılan Sorunlar

Arşiv Oluşturma

Kişisel Arşiv Oluşturma Yöntemleri

- ▶ Gazeteci, genel arşiv ve kütüphaneden yararlanmakla yetinmemeli, *İnternet* sitelerindeki bilgileri de değerlendirerek özel arşivini oluşturmalıdır.
- ▶ Gazeteci, özel arşivini, kupür, belge ve metinlerde bırakmamalı, onları bilgisayara yüklemeli, güvenlik açısından, kopyalarını da ayrı bir yerde saklamalıdır.
- ▶ Gazeteci özellikle ilgi duyduğu konularla ve uzmanlaşacağı alanla ilgili arşiv çalışmaları yapmalıdır.
- ▶ Herhangi bir olayla ilgili haber hazırlayan gazeteci, olayın geçmiş aşamalarını da sık sık güncelleştirdiği arşivinden yararlanarak haberlerine yansıtmalıdır. Böylece olayın anlaşılabilirliği pekiştirilmiş olur.

Şekil 4.9

Röportaj Türlerine Örnek.

Röportaj Nedir?

Röportaj 20. yüzyılda, gazetenin ortaya çıkmasından sonra gelişmiştir.

Fransızca «reporter» (yerine götürmek) fiilinden türemiştir.

Bu sözcük Latince «toplamak» getirmek anlamındadır.

Yazarın okuyucularına bir konuyu inandırmak için kişi, eşya, eser ya da yer ile ilgili yaptığı incelemeleri fotoğraflarla süsleyerek kendi görüşlerini de katarak yazdığı gazete ve dergi yazılarına röportaj denir.

Röportaj Nedir?

- ▶ Röportaj bir olayın yakınına gidilerek olan bitenin anlatılmasının, habercinin izlenimlerinin aktarılmasının yanı sıra çevrenin, ortamın betimlenmesiyle gerçekleştirilen tanıklıktır.
- ▶ Röportajlar gazete ve dergilerde yayımlanan genellikle uzun yazılardır.
- ▶ Bazen de kitap halindedir.
- ▶ Çoğu zaman fotoğraflarla desteklenir.
- ▶ Röportajın yapısında öznellik hakimdir.
- ▶ Röportaj gerçekleri özel yaşantılarla ilişkilendirir.
- ▶ Yalın biçimde kaleme alınan basit haberden ve gerçekleri yansıtan karmaşık haberden daha ayrıntılı ve canlı bir anlatım biçimine sahiptir.

Gazete Röportajının Özellikleri

- ▶ Röportaj, makale gibi düşünsel planla yazılır.
- ▶ Röportajda ele alınan konu ya toplumsal ya da sanatla ilgilidir.
- ▶ İşlenen konu bilgi, belge ve görsellerle desteklenir.
- ▶ Röportajda verilen bilgiler ve ortaya konan belgeler gerçeği yansıtır. Anlatılanlar kendi içinde tutarlıdır.
- ▶ Muhabirin bilgi, izlenim, görüş ve düşüncelerini yansıtır. Muhabir gerçekleri öznel yaşamla harmanlar.
- ▶ Röportajın anlatımında diyaloglardan yararlanır.
- ▶ Yaşanmış olaylar, durumlar anlatılır.
- ▶ Kısa cümlelerle metin hareketli hâle getirilir.
- ▶ Röportaj, birinci kişi ağzından yazılır.
- ▶ Röportajda dil, ağırlıklı olarak göndergesel işlevde kullanılır.

Gazete Röportajının Özellikleri

- ▶ Röportajda çok yönlü anlatım olanakları vardır.
- ▶ Röportaj yazarı açıklayıcı anlatım, öyküleyici anlatım, betimleyici anlatım ve tartışmacı anlatım gibi bütün anlatım yollarından yararlanır.
- ▶ Röportajda öykülemeye ağırlık verilir.
- ▶ Özelden genele gidilir.
- ▶ Heyecanın ölçüsü genelde şimdiki zaman kullanımıyla artırılır.
- ▶ Röportajlar genellikle soru cevap tarzında olur.
- ▶ Ancak bazı yazarlar röportajı hikâye kurgusu ve üslubu içinde vermeyi tercih ederler.
- ▶ Fotoğraf ya da belge kullanılabilir.

Röportaj Türleri

Bir yeri konu alan röportaj

- ▶ Röportaj yapılan yerde sürdürülen yaşam her yönüyle aktarılır.
- ▶ Bu yerin farklı yönleri film, ses ve fotoğraflarla ortaya konur.

Eşyayı konu alan röportaj

- ▶ Konu olan eşya her yönüyle aktarılır.
- ▶ Eşyanın dikkat çekici ve düşündürücü yönleri ele alınır.

İnsanı konu alan röportaj

- ▶ Belli bir alanda üne kavuşmuş kişilerin dikkat çeken ve düşündüren yönleri belirtilir.
- ▶ Fotoğraflarla desteklenir.
- ▶ Röportajlarda ses kayıtları, fotoğraflar, filmler vb. teknolojik aletler inandırıcılık kazandıran öğelerdir.
- ▶ Röportaj metinlerinde öyküleyici, betimleyici, öğretici ve açıklayıcı anlatım türleri kullanılır.

Sunuş Biçimine Göre Röportajlar

AMERİKAN RÖPORTAJI

- ▶ Yazıya en kuvvetli yönüyle girilir.
- ▶ En son söylenmesi gereken kelimeler, en önce söylenir.
- ▶ Okuyucu hiç beklenilmeyen bir girişle karşılaşır.
- ▶ İlk paragraf sürpriz uyandırır.
- ▶ Giriş bölümü en etkili/şok bölümü olarak kullanılır.

ALMAN RÖPORTAJI

- ▶ Bu röportajda, muhabir konuyu işlerken yazıya kendini görüşlerini de dahil eder.
- ▶ Konu muhabirin görüşleri ve yorumları dahilinde öznel bir ekseninde şekillenir.

Haber Röportajı

- ▶ Haber röportaj görüşmecinin, belli bir konuda, konuyla ilgili bilgiler almak veya bir konuyu tam olarak aydınlatmak için bir ya da daha fazla kişiyle yaptığı görüşme anlamına gelir.
- ▶ Haber röportajı haber değeri olan ve haber veren röportaj biçimidir.
- ▶ Haber röportajı mutlaka bir haber bülteni içinde verilmelidir.
- ▶ Kısa olmalıdır, olayı anlatmalıdır.
- ▶ Haber programları içerisinde yer alan röportajlar ise bir konuyu tüm yönleriyle ele alarak inceler ve haberden daha çok bilgi verme ağırlığı taşır.
- ▶ Haber röportajı olay yerinden yapılabilir, stüdyoda banda alınarak yapılabilir veya bülten içerisinde canlı olarak da yapılabilir.

Feature Röportaj

- ▶ Bir konuyu uzun uzun geçmişiyile, geleceğiyle, yan etkileriyle ele alarak inceleyen ve haberden daha çok bilgi verme özelliği taşıyan röportaj türüdür.
- ▶ Feature röportaj özellikle özel bir program içinde verilmesi gereken bir çalışma biçimidir.
- ▶ Feature röportajın Türkçede tam karşılığı pek yoktur. Bu röportaj türü haber röportajından farklıdır.
- ▶ Konuyla ilgili rakamlar ve istatistikler verilir.
- ▶ Muhabir “olayı” doğrudan doğruya olay yerinden anlatır.
- ▶ Olay mülakat şeklinde verilir yani olay ilgili biriyle karşılıklı konuşma biçiminde verilir.
- ▶ Röportaj sadece ilgili kişilerle konuşarak olayın onlara anlattırılması değildir.
- ▶ Muhabirin olayı yerinden ve tek başına anlatması da bir röportajdır.

Stüdyo Röportaj

- ▶ Haber stüdyolarına veya stüdyo olarak düzenlenmiş ortamlara, davet edilen kişilerle yapılan röportajlardır.
- ▶ Bu röportajların amacı, konu ile ilgili kişilerin yapacağı açıklamaları yayımlayarak, izleyicilerin ayrıntılı bilgi almasını sağlamaktır.
- ▶ Stüdyo röportajı en yaygın ve en ucuz olanıdır çünkü anında yapılabilirlik özelliği taşır.
- ▶ Stüdyoda tüm teknik olanaklar kontrol altında tutulabildiğinden görüntüler aktüel görüntüsünden daha kalitelidir.
- ▶ Röportajda akıcı ve kendiliğinden bir konuşma elde etmenin en iyi yolu soruların önceden verilmesidir.
- ▶ Böylelikle röportaj yönlendirilebilir ve önemli konular atlanmamış olur.

Stüdyo Röportaj

- ▶ Ancak buna karşı çıkan ve kesinlikle soruların önceden konuğa verilmemesini savunan bir karşı görüş vardır.
- ▶ Buna göre genel olarak hangi konulara değinileceği önceden söylenebilir ve ilk sorulacak sorunun özü açıklanabilir. Böylelikle röportaj daha doğal olur.
- ▶ Stüdyo röportajlarında sık yapılan bir yanlış vardır. Bu da yayın sırasında, konukla daha önce yapılan konuşmalara gönderme yapmaktır.
- ▶ Röportaja başlarken yapılacak ilk iş konuk hakkında kısa bilgi vermek, onun özgeçmişini, kimliğini ve yetki alanını açıklamaktır.
- ▶ Soru sorarken konuğun adını ve mesleğini dolaylı olarak belirtmek ya da alt yazıyla hatırlatmak gerekir. Ancak konuk çok ünlü ise sık tekrar gereksizdir.

Olay Yerinde Yapılan Röportaj

- ▶ Herhangi bir olaya katılan veya tanık olan kişilerle konuyu izleyicilere daha iyi açıklayabilmek amacıyla yapılan röportajlardır.
- ▶ Bu tür röportajlar televizyonda yayımlandığında izleyicilerin kendilerini olay yerinde hissetmelerini sağlar ve haberin etkisini artırıcı rol oynar.
- ▶ Olay yerinde röportaj yapan, muhabir ya da gazeteciler görüşme yapacakları kişinin ruhsal durumunu dikkate almalı ve yöneltilecek soruları özenle seçmelidir.
- ▶ Olayın etkisi altında bulunan kişiler için, olayla ilgili soruları yanıtlamanın zor olabileceği unutulmamalıdır.
- ▶ Olay yerinde röportaj yapacak gazeteci ya da muhabirlerin, olayla ilgili bilgiye sahip kişilerden seçilmesi, konuyu daha kolay anlamalarını sağlar.
- ▶ Konu hakkında bilgi sahibi olan kişi, olaydaki gelişmeleri hemen kavrayacak ve görüşme yapacağı kişilere soru sormakta zorlanmayacaktır.
- ▶ Ayrıntılara dikkat eden ve konuyu açıklayan soruları hızlı bir şekilde hazırlayan muhabirin ya da gazetecinin olay yerinde yapacağı röportajın etkisi daha fazla olacaktır.

Telefonla Yapılan Röportaj

- ▶ Programın yayını sırasında, konu ile ilgili kişilerle telefon bağlantısı kurularak yapılan röportajlardır.
- ▶ Olayla ilgili kişilerden bilgi almak için yapılır.
- ▶ Özellikle yüz yüze görüşme yapmak için yeterli zamanın bulunmadığı durumlarda, konu ile ilgili bilgi sahibi olan kişilerin görüşleri telefon aracılığı ile alınır.
- ▶ Telefonla röportaj, televizyon haberciliğinde görüntüsü bulunmayan haberleri renklendirmek amacıyla sık sık kullanılır.
- ▶ Zaman zaman, önceden yapılan telefon röportajı, banda kaydedilerek canlı yayın sırasında kullanılır.
- ▶ Televizyonda o anda duyulan sesin, bir telefon bağlantısı olduğu ve kiminle konuşulduğu KJ'den verilmelidir.

Sokak Röportajı

- ▶ Toplumun gündemini oluşturan konularla ilgili, çok sayıda kişinin görüşlerini almak için yapılan röportajlardır.
- ▶ Öncelikle röportajın konusu belirlenir. Sonra röportaj yapılacak konuyu açıklayan sorular hazırlanır.
- ▶ Bu sorular bir anket şeklinde düzenlenebileceği gibi, kısa cevap alınacak şekilde de hazırlanabilir.
- ▶ Sorular genellikle önem sırasına göre dizilir.
- ▶ Yapılan hazırlıkların ardından çok sayıda kişinin bulunduğu ortamlarda seçilen kişilere yöneltilir ve alınan cevaplar kaydedilir.

Sokak Röportajı

- ▶ Sokak röportajı televizyonda görüntülü olarak ve kişilerin kendi seslerinden verilecekse yayımdan önce yapılan görüşmeler arasından seşim yapılmalıdır.
- ▶ özellikle röportajlar kurgulanırken, son röportaj çok önemlidir. Konuyu en iyi vurgulayan, en iyi anlatan röportaj en sonda verilir.
- ▶ Son röportajın üzerine yapılan bir bağlantı cümlesiyle stüdyoya geçilir. Örneğin, küresel ısınma konusunda bir haber yapıyoruz.
- ▶ Haberle ilgili yapılan sokak röportajlarında halkın kış mevsimi olmasına rağmen güneşli günler yaşanmasına ne dediği soruluyor. Sokak röportajı da şöyle bitiyor: “Biz gayet memnunuz. Her gün parka gidip gneşleniyoruz.”

Fikir Gazeteciliği

- ▶ Fikir gazeteciliği ciddi içerikli haberlerle bireyleri düşünmeye yöneltir.
- ▶ Fikir gazeteciliğinin amacı önemli toplumsal sorunları ve konuları saptayarak toplumun gündemine getirmektir.
- ▶ Toplumı belirli bir görüş savunarak bilinçlendirme görevi yapan fikir gazetecilerinin okuyucuları genellikle yüksek eğitim gören kişilerdir.
- ▶ Fikir gazetecileri haberi yorumlayarak, açıklayarak değerlendirirler.
- ▶ Fikir gazetecileri açıklayıcı ve yorumlayıcı bir yaklaşımı benimserler.
- ▶ Magazin gazeteciliğine oranla satışlarının dağılımı düşüktür.

Fikir Gazeteciliği

- ▶ Fikir gazeteciliği Sanayi devrimi sonrası iki yapıda toplanır.
  - Siyasal polemikle uğraşanlar
  - Ticaret, iktisat ve iş haberleri verenler
- ▶ Teknolojik gelişmelerin ilerlemesi ile haberin meta olarak değeri artar.
- ▶ Halka dönük gazetecilik fikir gazeteciliği ve sansasyonel haberleri veren bulvar gazeteciliğinin gelişmesini sağlar.
- ▶ Fikir gazeteciliği yorumlayıcı, açıklayıcı haber verme niteliği ile haberde nesnellik olgusunun önemini belirlemektedir.
- ▶ Araştırmacı haber verme (Investigate Reporting) niteliğini de taşıyan fikir gazeteciliği gizli kalmış, üstü örtülmüş olayları araştırır ve bu bilgileri izlerkitleye sunar.

Magazin Gazeteciliği

- ▶ Magazin Arapça hazine, Fransızca dükkan sözcükleri ile aynı türden gelmektedir.
- ▶ Magazin içinde farklı bilginin yer aldığı yayın anlamında kullanılmaktadır.
- ▶ Günümüzde ise magazin kavramı, çok çeşitli konuları işleyen, genellikle fotoğraflı, süreli yayın şeklinde kullanılmaktadır.
- ▶ Magazin gazeteciliği dünyada en yaygın olan haber türlerinden biridir.
- ▶ Her eğitim düzeyindeki bireye hitap etmesi, vakit geçirmek, oyalanmak ve eğlenmek için tercih edilir.
- ▶ Bol fotoğraflı, büyük puntolu, az haberin yer aldığı ve anlatımı basit haberlerdir.
- ▶ Haber konuları çeşitlilik göstermektedir.

Magazin Gazeteciliği

- ▶ Sosyete dedikodularından sanatçılarının yaşamına, basit sokak cinayetlerinden hayat pahalılığına, yemek tarifinden astrolojiye kadar bir çok konu magazin haberinin konusu olabilir.
- ▶ Konuların içeriklerine bakıldığında magazin haberlerinin ciddi içerikli haber malzemesinden yoksun olduğu söylenebilir.
- ▶ Magazin haberinin amacı eğlendirirken bilgi vermektir.
- ▶ Magazin haberleri bireyleri düşünmeye sevk etmez.
- ▶ Bireyleri modern yaşamın sıkıcı dünyasından uzaklaştırma amacı taşıdığı için zaman zaman kurgusal temele dayanır.
- ▶ Magazin haberleri kısa olmalı ve kimsenin dikkatini dağıtan içeriğe sahip olmamalıdır.

Magazinleşme «Tabloidization»

- ▶ Magazinleşme kavramı İngiltere’de tabloidization» sözcüne karşılık gelir.
- ▶ Bu kavram 19. yüzyılın ikinci yarısı ve 20. yüzyılda önce yazılı basın gazete ve dergi daha sonrada radyo ve televizyon gazeteciliğinde nitelik kazanır.
- ▶ İngiltere’de başlayan ABD ve Avrupa ülkelerine yayılan magazin haberciliği halka dönük gazetecilik temeline dayanır.
- ▶ Halka dönük gazeteciliğin amacı insanların ilgisini çekerek ucuza gazete satışını artırmaktır.
- ▶ Her sınıftan insanın haber konusu olması anlayışını benimseyen magazin haberciliği gazeteciliğin seçkin haber anlayışını terk etmesine neden olur.
- ▶ Tabloid 1864’de tablet (hap) ve alkaloid (bir uyuşturucu türü) sözcüklerinin birleşiminden oluşturulan bir kavramdır.

Magazinleşme «Tabloidization»

- ▶ James Gordon Bennett ve Joseph Pulitzer adındaki iki Amerikalı gazeteci, magazin gazeteciliğinin esasını oluşturan sansasyonel haber yapmayı kendilerine amaç edinir.
- ▶ James Gordon Bennett haber kaynaklarını genişletmek bakımından evlerin yatak odalarını, pansiyonları, adi sokak cinayetlerini, fahişeleri haberlerine konu olarak kullanır.
- ▶ Bennett toplumda önemli kişilerin haberlerinin yapılması gerektiği fikri üzerinde sıklıkla durur.
- ▶ Bennett macera, seyahat haberleri ile objektif habercilikten uzaklaşır.
- ▶ Joseph Pulitzer ise şirket yolsuzlukları, savaş, macera ve hükümet haberlerini söyleşi tekniğiyle sunmayı tercih eder.

Magazinleşme «Tabloidization»

- ▶ William Radolph Hearst ise sansasyonel haberciliğe sarı gazetecilik (yellow journalism) uygulamasını ekler.
- ▶ Sarı gazetecilikte gazetelerin kullandığı komik tipler karikatürlerde yer alır ve üzerleri sarı boya ile boyanır.
- ▶ Gazetede haberler yeni baskı teknolojisinin uygulamaları ile boyanır ve dramatik etki ve ucuz melodramatik özellikler eklenerek çarpıtılır.
- ▶ Okuyucular uydurulmuş bu haberlerde cinsellik, şiddet gibi konularla ve kadın resimlerinin yer aldığı görsellerle bir nevi uyutulur.
- ▶ Tabloid gazetesi 17. yüzyıldaki biçimsel özelliklerine sahiptir.
- ▶ ABD’de *Time*, *Newsweek*, *Life* gibi aktüalite dergileri eğlencelik haber olgusunu genişletmektedir.
- ▶ Meta değeri taşıyan haberlerde sunulan bilginin içeriğinde *infotainment* (eğlencelik haber) olgusu giderek artmaktadır.
- ▶ Infotainment haberlerin desenformasyon niteliği oldukça yükündür.

Magazin Haberleri

- ▶ Kurmacaya dönük bu habercilikte muhabir kendi fikirlerini habere yansıtma imkanı bulur.
- ▶ Muhabir yazdığı haberde bilerek ya da bilmeyerek etrafında olan olaylara karşı olumlu ya da olumsuz tepki geliştirebilir.
- ▶ Magazin haberciliğinin en temel özelliği haberde her şeyi kısa tutmak, dikkat dağıtmamak ve yeniliklerden haberdar etmektir.
- ▶ Magazin haberciliği izlerkitlenin arzu ve haz ekonomisini tatmin etmek üzerine yapılmaktadır.
- ▶ Magazin haberciliği 5N1K'nın dışında kalanları da içeren bir yazı türüdür.
- ▶ Magazin habercisi hüküm verebilir ancak avukat gibi davranamaz.
- ▶ Haberlerinde birinci tekil şahıs kullanmaz ancak haberinde kişisel gözlemlere yer verir.

Televizyon Gazeteciliği

- ▶ Tv gazeteciliği konuşma şeklinde haber verme olarak da ifade edilir.
- ▶ Konuşma şeklinde haber vermenin temel mantığı izleyicilere dostça ya da arkadaşça ancak basit bir dille haberler hakkında bilgi vermektir.
- ▶ Tv gazeteciliğinin en büyük sorunu zamanlama sorunudur.
  - ▶ Haber metni
  - ▶ Haber VTRsi
- ▶ Haber bültenleri günün önemli olaylarını röportaj ve yorumlarla birlikte sunarak istersen genişletebilir.
- ▶ Tv haberinin en önemli özelliği son resmin görünmesi ve son sözcüğün söylenmesi ile haberin anlamının tam olarak izleyiciye aktarılacağıdır.
- ▶ Tv haberleri dramatik bir bütünlüğe sahip bir yapıyla kaleme alınmalıdır.
- ▶ Haber bülteninde zamanlama ile ilgili sıkıntı varsa haber kısaltılmaz tamamen çıkarılır.
- ▶ Tv haberciliğinde metin dramatik terimlerle ifade edilir.

“İzle” surf yılları: Web 1.0

- ▶ İnternetin gelişim sürecine bakıldığında, kullanıcıların daha ziyade pasif konumda buldukları ve içerik üretmek yerine yalnızca içerikleri alımladıkları sürecin genellikle “Web 1.0” olarak adlandırıldığı görülür.
- ▶ İnternet 1960’da Abd’de mainframe bilgisayara bağlı olan kullanıcıların birbirine e-posta yollamasına izin veren bir uygulama olarak doğdu.
- ▶ İnternet gerçek anlamda 1971’de Arpanet üzerinde çalışan bir mühendis tarafından e-posta gönderilmesine izin veren bir yazılım olarak geliştirildi.
- ▶ 1980’lerde askeri amaçlarla kullanıldı.

“İzle” surf yılları: Web 1.0

World-wide-web (www)

- ▶ 1989’da cern’de bu kavram ortaya atılır.
- ▶ Http bazlı dosyaların internet aracılığıyla transferi gerçekleşir.
- ▶ 1991’de metin bazlı aktarım sağlanır.
- ▶ **Forum siteleri** oluştu
- ▶ Mail hesapları alınır
- ▶ **Msn** üzerinden iletişim kurulmaya başlanır
- ▶ Dosya paylaşımları yapılır ve **Internet explorer** da sörf yapılır
- ▶ **Amazon** kurulur
- ▶ 1.0 da internet tek taraflı bilgi sunar.

Katıl, Paylaş: Web 2.0

- ▶ 2000'li yıllarla beraber kullanıcıların gücü hissedilmeye başlandı.
- ▶ Yazılım programları, bağlantı hızları artmaya başladı.
- ▶ Google kısa bir sürede dev haline geldi (1998)
- ▶ Birçok platformun içeriği ziyaretçiler tarafından oluşturulmaya başlandı (yazma, görüş bildirme, içerik üretme)
- ▶ Web 2.0 da içeriği kullanıcıları yönetmektedir.
- ▶ Sosyal ağlarla işbirliği artış gösterir.

Katıl, Paylaş: Web 2.0

- ▶ Bill O'Reilly tarafından “Web 2.0” olarak adlandırılan bu süreçle kast edilen yeni nesil etkileşimli web siteleri, online topluluklar ve içeriğin kullanıcılar tarafından oluşturulması gibi değişikliklerdir. Bu süreç, neticesinde “sosyal medya” ve “sosyal ağlar” ortaya çıkmıştır.
- ▶ “Sosyal medya web-tabanlı ve mobil teknolojilerin iletişimi etkileşimli bir hale getirmek için kullanımıdır. Fakat sosyal ağ, ortak ilgileri olan insanların sosyal bir yapı oluşturmalarıdır.”
- ▶ Sosyal medya kimileri tarafından Web 2.0 olarak da adlandırılır.
- ▶ Sosyal ağların ilk ortaya çıkışı ise 1997 yılında hayata geçirilen SixDegrees.com'a kadar götürülebilir.
- ▶ LinkedIn (2003), Facebook (2004) Twitter (2006) gibi sosyal ağlar kurulmuştur.

Belgelerden verilere geçiş: Web 3.0

- ▶ Web 3.0 da ise makinelerin verileri değerlendirilerek anlam çıkarabilecekleri akıllı bir yapıdan söz ediliyor.
- ▶ -Bulutbilgişim
- ▶ İnternet insanları sadece bağlamakla kalmakla kalmaz cihazları da çalıştırır.
- ▶ Yapay zeka anlam çıkarır ve işlem gücüne sahip olur.
- ▶ Verileri çözecek girişimlerde bulunulur.
- ▶ «Nesnelerin İnterneti» kavramsallaştırması oluşturulur.

İnternet Gazeteciliği

- ▶ Rupert Murdoch Eski kuşaklar için dijital göçmenler (İnternet pek kullanmazlar)
- ▶ Genç kuşaklar için ise dijital yerliler kavramını kullanır (Haber portallarını ve web dünyasını takip ederler)
- ▶ 1990'lı yılların başından itibaren geleneksel habercilik uygulamaları yerini yeni teknolojilere bırakır.
- ▶ İnternet haberciliğin ve tv yayıncılığın yeni mecrası haline gelir.
- ▶ Yurttaş gazeteciliği kendi yorumlarıyla haberlere bakışlarını ortaya koyan weblogların ürettiği habercilik türüdür.
- ▶ Yurttaş gazeteciliği eski bir yöntem olmasına rağmen teknolojik ilerleme ile yeniden popülerlik kazanmaktadır.

İnternet Gazeteciliği

- ▶ İnternet gazeteciliğinde son dakika gelişmelerinin hızlı sunumu nedeniyle haberin güvenilirliği araştırılmamakta ve yalan haberlerin dolaşıma girmesi ile manipölasyon yapılmaktadır.
- ▶ İnternetteki enformasyon kaynaklarının tam olarak bilinmemesi güvenilirlik olgusunu zedelemektedir.
- ▶ Haberlerle kamuoyunun yönlendirilmesi ya da çarpıtma haberlerin internet ortamında daha sık kullanıldığı görölmektedir.
- ▶ İnternette en sık karşılaşılan sorunlardan biri görüntü manipölasyonudur.
- ▶ Haber içeriğinden bağımsız görüntülerin tıklanma sayısını artırmak için kullanılması doğruluk ve güvenilirlik ilkesinin hiçe sayıldığını göstermektedir.

İnternet Gazeteciliğinde Yeni Stratejiler

Video Çalışmaları

- ▶ Okuyucular için internet gazeteciliği üzerinden çoklu ortamda hikaye anlatımı sağlanır.
- ▶ Multimedya çalışmaları ile bol fotoğraflı ve videolu haber tüketim alanı yaratılır.
- ▶ CNN, BBC, NYTimes ve Washington Post'un internet sayfalarında sıklıkla örneklerine rastlanabilir.

Robot Haberciliği

- ▶ Haber siteleri son dakika haberlerinde ve flaş gelişmelerde insanlar yerine robotlara haber yazdırabilmektedir.
- ▶ Yazılı haberlerin öne çıkan bilgilerinin girildiği yazılımlarda haber diline çevrilen metin yayına hazır hale gelmektedir.
- ▶ Los Angeles Times bu yazılımı kullanmaktadır.

İnternet Gazeteciliğinde Yeni Stratejiler

Dron Haberciliği

- ▶ Veri toplama aracı olarak kullanılacak olan dronlar medya sektörünün oldukça önemsedığı araçlardan biridir.
- ▶ Wifi teknolojisi ile çalışması, uzaktan kumanda ile kontrol edilmesi ve erişimin mümkün olmadığı yerlere ulaşması açısından oldukça önemlidir.
- ▶ Türkiye’de yasal düzenlemelerin aşılması açısından sorunlarla karşılaşıldığı için kullanılamamaktadır.

Veri Gazeteciliği

- ▶ Bu gazetecilik açık verilerin kullanıldığı ve haberciliğin temelini oluşturan hikayenin kurulmasında çevrimiçi raporlamadan yararlanılan bir sistem ile gerçekleştirilmektedir.
- ▶ Veri gazeteciliğinde temiz veriye ulaşmak için gereksiz verilerin ayıklanması gerekmektedir.
- ▶ Veri gazeteciliği yolsuzlukların ortaya çıkarılması açısından önemlidir.
- ▶ Wikileaks, Swissleaks veri gazeteciliği örnekleridir.